

A figyelem pedagógiai aspektusai

Tartalom

Bevezetés	3
1. A dolgozat elméleti alapjai	5
1.1. A figyelem pszichológiai értelmezése	5
1.1.1. Figyelemmel kapcsolatos kutatások.....	5
1.1.2. A figyelem fogalma.....	7
1.1.3. A figyelem fajtái, legfőbb tulajdonságai	8
1.2. A figyelem pedagógiai vonatkozásai	9
1.2.1. A kisiskolások figyelme	9
1.2.2. A figyelem megjelenésének és megmaradásának általános körülményei a tanórai foglalkozások tükrében	10
1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek.....	12
2. Módszerek és eszközök	13
2.1 A minta	13
2.1.1. Az első kutatási szakasz mintája	13
2.1.2. A második kutatási szakasz mintája	13
2.2. Eszközök és eljárások.....	14
2.2.1. A kutatás módszerei	14
2.2.2. A kutatás eszközei	14
2.3.3. A kutatás körülményei.....	17
3. Eredmények	18
3.1. Az első kutatási szakasz eredményei.....	18
3.1.1. Az interjú bemutatása	18
3.1.2. Gyerekek jellemzői	20
3.1.3. A figyelmet meghatározó tényezők.....	21
3.1.4. A figyelem felkeltésének és fenntartásának lehetséges módjai	23
3.1.5. A figyelem hiányának háttere	26
3.2. A második kutatási szakasz eredményei	28
3.2.1. A pedagógusjelöltek figyelme	28
3.2.2. Pedagógusjelöltek gondolkodása a figyelemről	31
3.2.3. Figyelem a tanórán.....	34
Összegzés	38
Irodalomjegyzék	40

Bevezetés

„A figyelem olyan kifejezés, mely viszonylag gyakorta szerepel a legkülönbözőbb tématerületeken, a pedagógiától a reklámokig.” (Czigler, 2005) Legmélyrehatóbban a kognitív pszichológia taglalja, itt „a figyelem szerves része az észlelésről, tanulásról, emlékezetéről, gondolkodásról, azaz a megismerési folyamatokról szóló tudásunknak, de nem maradhat ki a motiváció és az érzelmek tárgyalásából sem.” (Czigler, 2005).

Napjainkban, az általános iskolák osztályai rendkívül heterogének, mind a képességek, mind a szociális háttér tekintetében. Szinte nincs olyan osztály, ahol ne lenne legalább egy hátrányos helyzetű, vagy magatartási, tanulási, beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyermek. Ezekkel a problémákkal kell szembenéznie a pedagógusok nagy többségének, ezek alapján kell munkájukat megtervezniük. A módszerválasztásnál kulcsfontosságú tényező a figyelem, legfőképp annak felkeltése és fenntartása. Ahhoz, hogy a megváltozott helyzet ellenére a pedagógusok munkája eredményes lehessen, fontos lenne ismerniük a gyermeki figyelem sajátosságait, a választott módszerek eredményességét a figyelem felkeltésében és fenntartásában. Ezért kutatásom távlati célja hogy jelen kutatásom néhány éves folytatása után a tanítóképzés- és továbbképzés számára hasznosítható, a gyakorlatban felhasználható eredményekkel szolgáljak.

A nemzetközi és hazai szakirodalom tanulmányozása után arra jutottam, hogy a figyelemmel kapcsolatos kutatások középpontjában leginkább a figyelem különféle fajtáinak, illetve a figyelem által befolyásolt pszichológiai folyamatok vizsgálata áll.

A tanítóképzésben hallgatóként eltöltött évek során, a gyakorlatok alkalmával azt tapasztaltam, hogy a pedagógusok által választott módszerek nem mindig alkalmasak a figyelem felkeltésére és fenntartására. Közvetlen célom tehát a pedagógusok és pedagógusjelöltek figyelemmel kapcsolatos ismereteinek, nézeteinek megismerése az általuk alkalmazott módszerek összehasonlítása az eredményesség tükrében. Továbbá szükségesnek tartom a pedagógusok gondolkodásának megismerését, mivel ez gyakorlatuk szempontjából sokkal inkább meghatározó, mint a képzésük során elsajátított ismeretek.

Dolgozatom elméleti háttereként a pedagógiai pszichológia szolgált, kutatási szemléletemet F. N. Gonobolin (1979) könyve alapozta meg. Habár munkája nem a modern kutatásokra épült, olyan pedagógiai problémákat vet fel a figyelemmel kapcsolatosan, melyek univerzálisak, gondolatai a XXI. században is megállják helyüket.

Néhány hónapja megkezdett kutatásom két szakaszra tagolódott. Az első szakaszban a gyermeki figyelmet vizsgáltam, általános iskolás gyermekek körében végeztem vizsgálatot az őket tanító pedagógus segítségével. A tanulókkal kérdőívet töltettem ki, tanítójukat interjú segítségével kérdeztem az általa alkalmazott figyelemfelkeltő és figyelemfenntartó módszerekről.

A vizsgálat második szakaszában pedagógusjelöltek figyelemmel kapcsolatos ismeretiről, a különféle módszerekről alkotott véleményükről próbáltam minél többet megtudni írásbeli kikérdezés segítségével.

Dolgozatom bevezetése után a kutatást megalapozó elméleti háttérrel, majd a kutatás módszereit és eszközeit mutatom be egy-egy fejezet kapcsán. A következő nagyobb egység kutatásom eredményeit részletesen ismerteti. Az utolsó fejezetben sor kerül témám összefoglalására, illetve a hipotézisek helytállóságának vizsgálatára.

Az *első fejezetben* kutatásom alapjául szolgáló szakirodalmi háttérrel mutatom be. Kitérek a figyelem pszichológiai és pedagógiai értelmezésére, ezeken belül a különféle kutatási területekre, a figyelem fogalmára és fajtáira, a gyermeki, illetve a tanórai figyelem jellemzőire. A fejezet végén megfogalmazásra kerülnek a kutatási kérdések és hipotézisek.

A *Módszerek és eszközök* című fejezetben ismertetem a kutatás szakaszait, körülményeit, a minta jellemzőit, az alkalmazott mérőeszközök szerkezetét és tartalmát, az adatfelvétel módját, s az elemzéshez felhasznált módszereket.

Az *Eredmények* című fejezetben az első és második kutatási szakasz eredményeit részletezem.

A *negyedik fejezetben* összefoglalom a kapott eredményeket, melyeket összehasonlítok a kutatási hipotézisekkel.

Mellékletben közlöm a táblázatok és ábrák jegyzékét, a két kérdőívet, illetve az interjú szövegét, melyek a kutatás alapját képezték.

1. A dolgozat elméleti alapjai

1.1. A figyelem pszichológiai értelmezése

1.1.1. Figyelemmel kapcsolatos kutatások

A figyelemmel kapcsolatos kutatások legnagyobb része egy meglehetősen fiatal tudomány, a kognitív pszichológia tárgykörébe sorolható. A kognitív pszichológia a kísérleti pszichológiának az utóbbi négy évtizedben kibontakozott irányzata, melynek célja az emberi megismerés, gondolkodás folyamatainak leírása. „Alapvető kérdései közé tartozik, hogyan dolgozza fel az ember a külvilágból származó információkat, milyen formában tárolja és mozgósítja, szervezi újra azokat”(Csapó, 2002).

Esetemben talán érdekesebb a figyelem kérdését a kognitív pedagógia szemszögéből vizsgálni, mert:

- (1) A kognitív pedagógia nagy hangsúlyt fektet a kognitív folyamatok mennyiségi és minőségi különbségeinek feltárására, nem pedig általános, mindenkire jellemző modelleket alkot.
- (2) A kognitív pszichológia a megismerés egyes elemeire koncentrál, gyakran leszűkíti, körülhatárolja az egyes problémákat. A kognitív pedagógia a tanulói személyiséget komplex rendszerként vizsgálja, melynek a kognitivitás csak az egyik oldala. „A kognitív pszichológia legfőbb eszközeként a laboratóriumi feltételek között elvégezhető vizsgálatok szolgálnak, a pedagógia számára lényeges a kontextus, melyben a folyamatok végbemennek.”
- (3) „A kognitív pszichológia állapotokat és folyamatokat tanulmányoz, a kognitív pedagógia feladata annak tanulmányozása, miképpen lehet ezen állapotokat és folyamatokat megváltoztatni, alakítani, befolyásolni.” (Csapó, 2002)

A figyelemmel kapcsolatos kutatásoknak, hosszú időre visszanyúló komoly múltja van. A 19. században a pszichológia egyik központi témája volt, Wilhelm Wundtnak köszönhetően számos vonatkozását azonosították. Az eredmények ellenére, a figyelem kutatása hosszú időre félbeszakadt, ennek okát azzal magyarázzák, hogy a figyelmet nehezen lehet elválasztani a mentális rendszer irányultságától, aktivitásától.

„A modern figyelemkutatások a pszichológia gyakorlatából és a kommunikációs technika eredményeiből (és követelményeiből) erednek.” (Csépe-Győri-Ragó,2007). Ennek következtében olyan fogalmak alakultak ki, és jutottak lényeges szerephez, mint a csatorna, az átviteli kapacitás, zaj, redundancia stb. Ezen fogalmak mentén a figyelem a létrejövő kognitív pszichológia meghatározó területévé vált, Broadbent szűrési modellje az első általános modell a témával kapcsolatban. Az 1960-as-70-es években további számos információfeldolgozással kapcsolatos elmélet alakult ki, melyek máig meghatározó erejűek a kognitív pszichológia területén.

A figyelemi kutatások kezdetben a látás területére koncentráltak, majd egy modalitásváltozás eredményeképpen a hangsúly a látás területe felé tolódott el. Ennek háttérében az idegtudomány és a számítógépes kísérletezés fejlődése áll.

1. táblázat. A figyelem kutatási területei

A FIGYELEM FAJTÁI					
FÓKUSZÁLT FIGYELEM (Csak egy bemenetet dolgoz fel)		MEGOSZTOTT FIGYELEM (Minden bemenetet feldolgoz)			FENN- TARTOTT FIGYELEM
HALLÁSI - követés; a figyelmen kívül hagyott inger sorsa, - a figyelemi nyom	VIZUÁLIS - változó fénysugár; a figyelmen kívül hagyott inger sorsa, - információfeldolgozás a figyelt területen, - idegrendszeri alapok, - önkéntelen figyelemi hatások feladathelyzetben, - téri figyelem {feldolgozásban mutatóközös audio-vizuális téri kölcsönhatások} és szemmozgások, - tárgyhoz kötött figyelem, - vizuális figyelem zavarai	FELADAT HASONLÓSÁGA	FELADAT NEHÉZSÉGE	GYAKORLÁS pl. hatása az automata-üzeműsokra	- döntési kritérium - érzékenység
A FIGYELEMMEL KAPCSOLATOS ÁLTALÁNOS TÉMÁK					
VÁLTOZÁSDETEKCÍÓ A FIGYELEM HIÁNYA FIGYELEM ÉS VALÓSZÍNŰSÉG Valószínűség regisztrálása A FIGYELMI KAPACITÁS ÉSZLELÉS ÉS FIGYELEM FIGYELEM ÉS AKTIVÁCIÓ Tónusos változások: vigilancia, Fázisos változások: orientáció, Aktiváció, éberség, teljesítmény					

*Jelmagyarázat: A táblázat a figyelemmel kapcsolatos kutatásokat mutatja be. Míg a táblázat felső része a figyelem egyes fajtáira, addig a rész a figyelemmel kapcsolatos általános témákra koncentrál. (Eysenck és Keane, 1997; Czigler, 1994, 2005, Czigler és Horváth, 2003; Posner, 2010)

1.1.2. A figyelem fogalma

A figyelmet igen nehéz egyetlen definícióval meghatározni. Ezt bizonyítja az is, hogy ahány irodalom, annyi megfogalmazás, ezek közül sorolnék fel néhányat. A figyelem nem más, mint:

1. „Kizárólagosan vagy döntő túlsúlyban intellektuális állapot, melyet az egyén spontán vagy mesterséges alkalmazkodása kísér" (*Ribot, 1889*).
2. Belső, pszichikus történések összefoglaló neve, melyeknek van egy szelektivitási, egy aktivációs és egy motivációs oldala (*Nagy, 1976*).
3. „Tudatunknak meghatározott tárgyra vagy jelenségre történő irányultsága és koncentráltsága" (*Gonobolin, 1979*).
4. Lelki jelenség, (*Geréb, 1981*).
5. Szelektív, erőfeszítési vagy éber állapotot fenntartó folyamat (*Séra, 1997, 2004*).
6. Szelektáló rendszer (*Csikszentmihályi, 1997*).
7. A káoszt, (melyet a bennünket folyamatosan elárasztó ingerek okoznának) megakadályozó folyamat (*Benesch és Hellmuth; 1999.*)
8. Képességegyüttes (*Balogh, 2005*).
9. A motiváció rövid távú kifejeződése (*Fűzi*).

A fogalmak időrendi sorrendje jól szemlélteti, hogy a figyelem megítélése az idő során sokat változott, főleg az 1990-es években, ekkor jelent meg a legtöbb meghatározás. Lényegében minden fogalomnak van igazságtartalma, viszont mindegyik más szempontból közelíti meg a témát. Van egy definíció, ami többször is felbukkan, ha nem is teljesen ugyanabban a formában, ezért ezt fogadom el a figyelem fogalmának. Eszerint a figyelem: „Belső pszichikus történések, melyek a megismerés tárgyára való beállítódást, annak az egyidejűleg ható ingerek közül való kiemelését, előzetes beállítódás szerinti kiválasztását – szelekcióját – ill. éles, éber, tudatos felfogásának megalapozását szolgálják.” (*Nagy, 1976*). Amivel viszont egyáltalán nem értek egyet, az a figyelem lelki jelenséggé való értelmezése. Véleményem szerint ez egy igen pontatlan meghatározás, helyesebb lenne kognitív jelenséggé definiálni.

Fontos megemlíteni, hogy „a figyelmet nem szabad az érzékeléshez észleléshez, emlékezéshez, érzelmi reagáláshoz, gondolkodáshoz hasonló önálló pszichés folyamatnak tartanunk. Figyelem nem létezhet valamilyen önálló pszichés folyamatától függetlenül. A figyelem a pszichés folyamatok állapotát jellemzi, az egyén pszichés tevékenységének egyik oldala.” (*Gonobolin 1979*)

1.1.3. A figyelem fajtái, legfőbb tulajdonságai

A figyelem fajtái

A figyelem fajtáinak tárgyalásakor először is az önkéntelen és szándékos figyelmet kell megkülönböztetnünk. Az önkéntelen figyelem inkább reflexek által vezérelt, egyáltalán nem kerül megerőltetésünkbe, legnagyobb mértékben a csecsemő és kisgyermek korra jellemző (*Szőkéné, 2010*). Ezzel szemben a szándékos figyelem már nagyobb erőmegfeszítést, koncentrációt igényel, „nélkülözhetetlen a munkaszokások kialakításának kezdeti stádiumában”. (*Gonobolin, 1979*.)

A figyelem egyéb fajtáit a figyelmi kutatásokkal kapcsolatos táblázat szemlélteti. (1. táblázat)

A figyelem tulajdonságai

„A figyelemnek óriási jelentősége van az ember életében. Ez az ugyanis, ami pszichés folyamatainkat teljes értékűvé teszi. A figyelemnek, mint a környező valóságban történő tájékozódás alapvető követelményének igen nagy a jelentősége minden tevékenységben, különösen az oktatásban.”

A figyelem teszi lehetővé a tananyag pontos befogadását, megértését, emlékezetbe vésését. Ezen kívül hatással van az akarati tevékenységekre, az alkotómunka minőségére is (*Gonobolin, 1979*).

A figyelem erejét és irányultságát jelentős mértékben befolyásolják az érzelmek. A pozitív érzelmek a figyelmi fókusz kiterjesztéséhez, a negatív érzelmek pedig ellentétes hatáshoz vezetnek. (*Neidenthal, P.M. ÉS Kitayama, S*).

A figyelemmel kapcsolatban az alábbi sajátosságokat érdemes megemlíteni:

- *Terjedelem:* Azoknak a tárgyaknak a számát jellemzi, amelyeket az adott pillanatban egyszerre fel tudunk fogni.
- *Összpontosultság:* Egy bizonyos tárgyra irányultság mértéke.
- *Tartósság:* Hosszabb ideig tartó koncentráció egy adott tárgyra.
- *Átkapcsolhatóság:* A figyelem tudatos, előre megfontolt átállítása egyik tárgyról a másikra.
- *Megosztás képessége:* Lehetővé teszi, hogy a figyelem egyszerre több tárgyra, tevékenységre irányuljon. (*Gonobolin, 1979*)

1.2. A figyelem pedagógiai vonatkozásai

1.2.1. A kisiskolások figyelme

„Az iskolába lépő kisgyermek figyelmének terjedelme 6-8-12 perc között ingadozik, lassan nő 15-17 percre, és ehhez képest neki 45 perces órákat kellene kibírnia, „jó magaviselettel”, figyelmét koncentrálni.” (Vekerdy, 2001). Mit tehetünk annak érdekében, hogy ezt a problémát valamelyest orvosoljuk?

A kisiskolások esetében még az önkéntelen figyelem dominál, ezáltal könnyebb figyelmüket felkelteni, mint fenntartani. Ennek oka, hogy a szándékos figyelem erősen akarat- és intellektuális tényezők függvénye, fejlett gondolkodást követel. Ez viszont nem azt jelenti, hogy az alsó tagozatosok nem képesek szándékos figyelemre, csupán arról van szó, hogy ez az időtartam náluk sokkal rövidebb. Azonban a szándékos figyelem gyorsan fejlődik (amit akkor még nem tudnak tudatosan irányítani) a tananyag iránti érdeklődés következtében, ami eleinte igen széleskörű, vagyis a gyerekeket minden tanulással kapcsolatos dolog érdekli (Gonobolin, 1979).

„A tanulás első éve a szándékos, akaratlagos figyelem formálásának legfőbb időszaka”. „A figyelemnek nem az az egyetlen fejlődő aspektusa iskoláskorban, hogy a gyerekek tudnak összpontosítani arra, amit éppen csinálnak. Azt is megtanulják, hogyan kontrollálják figyelmüket azért, hogy hatékonyabban jussanak információhoz.” (Cole és Cole; 2003).

A tanítónak a figyelem felkeltésében és fenntartásában igen nagy szerepe van. A kisiskolás ugyanis akkor figyel, ha a pedagógus ösztönzőleg hat rá, illetve ha a tananyag pozitív érzelmeket vált ki belőle. Míg óvodáskorban az inger minősége a legmeghatározóbb, addig az iskoláskorúaknál az eléjük tűzött feladat. Fontos, hogy a feladat lényege mindenki számára érthető legyen, és közvetlen célt szolgáljon. Vagyis a motiváció ne legyen túl távoli, mert a pillanatnyi követelmények teszik figyelmessé a tanulót. Mivel a gyerekek ebben az életkorban nem képesek figyelmüket a tananyag legfontosabb, lényegi részeire tudatosan koncentrálni, ezért a tanító feladata, hogy ezt irányítsa.

A figyelem tekintetében komolyabb változás a harmadik osztály környékén tapasztalható. Ekkora jelenik meg az az intellektuális aktivitás, mely lehetővé teszi a figyelem tartósságának növekedését, a szokások és tevékenységek begyakorlása következtében a figyelem megosztása egyszerűbbé válik, a megfelelő általános és szellemi fejlettség, a szokások és érdeklődés megléte a figyelem könnyebb átkapcsolhatóságát eredményezi. (Gonobolin, 1979).

Gonobolin szerint „a kisiskolások is képesek elvont fogalmak alkotására, következtetésekre, általánosításokra, amennyiben a tanulási tevékenységet megfelelően szervezik meg”. Ezen állítását szovjet tudósok laboratóriumi vizsgálataira alapozza. Úgy gondolom ez a megállapítás kognitív okokból nem helytálló, véleményemet a modern kutatások (Piaget) is megerősítik.

1.2.2. A figyelem megjelenésének és megmaradásának általános körülményei a tanórai foglalkozások tükrében

„A tanár feladat elsősorban az, hogy a tanulókkal elsajátíttassa az önkéntelen figyelmet, mert ez állandó kísérője minden emberi tevékenységnek, minden pszichés folyamatnak és állapotnak”. Az önkéntelen figyelem fejlesztése az érzékelés fejlődéséhez és érzékszerveink jobb működéséhez vezet. Fontos, hogy a tanulás folyamán e kétfajta figyelem kapcsolatban legyen egymással, ezért ne csak a közvetlen érdeklődésre építsünk. Emellett elengedhetetlen a megfigyelőképesség fejlesztése is, mely alsó tagozatban leginkább a leképező megfigyelésre vonatkozik, ami a megnyilvánuló, észlelhető összefüggések feltárására, fogalmi leírására szolgál. (Nagy, 1996).

A tanórai foglalkozások esetében igen nagy szerepe van a kezdésnek. Figyelembe kell venni, hogy az alsó tagozatos gyerekek nem tudnak azonnal elfeledkezni a szünetben lezajlott eseményekről, ezért nem képesek azonnal átkapcsolni a figyelmüket az órai munkára. Ennek következtében nem árt, ha óra elején ismertetjük a foglalkozás célját, megmagyarázzuk a tananyag gyakorlati jelentőségét, gondolkodtató kérdésekre kerestetjük a választ. Igen hatékony, ha az óra anyagának bevezetésére kirándulást szervezünk, ezáltal a gyermekeknek nem lesz teljesen ismeretlen a tananyag, lesz egyfajta benyomásuk róla.

Annak érdekében, hogy a figyelem felkeltésének, illetve fenntartásának módszerei könnyen áttekinthetők legyenek, egy táblázatban foglaltam össze őket a nevelési feladatok, illetve a tanulási munka irányítása alapján. Ezen kívül azokat a tényezőket is megjegyeztem, melyekre az eredményesség érdekében hangsúlyt kell fektetni. A módszerek alapjául Falus Iván könyve szolgált (Falus, 2006), melyeket kiegészítettem a pedagógiai gyakorlatban nemrég megjelenő, újak számító módszerekkel, ezeket aláhúzással különböztettem meg. A megjegyzések F. N. Gonobolin munkája alapján íródtak (Gonobolin, 1979).

2. táblázat: Az oktatás módszerei

A TANULÁSI MUNKA IRÁNYÍTÁS A ALAPJÁN	A TANULÁSI-TANÍTÁSI (DIDAKTIKAI) FELADATOK ALAPJÁN		
	Új ismeretek feldolgozása	Tudás (értékek, normák, viselkedés) megszilárdítása	Ellenőrzés, értékelés
TANÁRI DOMINANCIAJÚ	Elbeszélés Magyarázat (Új és régi anyag összekötése, mely változást idéz elő az emléknymokban; Érdektelen anyag összekötése a tanulót erősen érdeklő anyaggal) Előadás (tagolt, értelmes, érzellemmel teli beszéd, hogy a külső ingerek erősek legyenek) - Közvetlen érdeklődés kiváltása - A tananyag helyes befogadásának megszervezése - Gyakorlatias példák - Részekre bontás - Lényeges részek kiemelése Szemléltetés (ellentétes ingerek fontossága) Szimuláció	Tevékenykedtetés (strukturált feladatokkal, melynek célja tudatosult a gyerekekben) - képességeknek megfelelő követelés (differenciálás) - tudatos részvétel a munkában - az érzékelési folyamat olyan kis részekre osztása, melyek még önálló feladatok, feladatonkénti rövid utasítások	Jutalmazás és büntetés Feleltetés (a felelő kijelölésének késleltetése, kérdések intézése az egész osztályhoz)
TANÁR-TANULÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSŰ	Megbeszélés (új és régi anyag összehasonlítása révén a gyerekek gondolkodtatása gondolkodás fejlesztése, tananyag elsajátításban is segít) Diskurzus (vita) Projekt Kooperatív módszer Szimuláció	Gyakorlás Ismétlés [Projekt] Kooperatív módszer Ötletbörze Diskurzus Szerepjáték Játék	Jutalmazás és büntetés
TANULÓI DOMINANCIAJÚ	Önálló megfigyelés (képzetalkotás, lényeglátás fejlesztése) Gyakorlati feladat (a tanulónak fel kell fedezni az elsajátítandó ismeretet) Tanulói 'kiselőadás' (a tanuló kutatói szerepkörbe kerül)	„Házi feladat” = önálló munka (felelősségérzet kialakítása)	Önellenőrzés (társ értékelése, közös elbírálás) Portfólió (gyűjtőmunka) Beszámoló Interjú (fotóinterjú) Reflektív napló, blog

1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatásom két fő kérdéskör alapján építettem fel:

- Mi jellemző a gyermeki figyelemre? Melyek azok a tényezők, melyek a figyelem felkeltésében és fenntartásában a legnagyobb szerepet játsszák?
- Mi jellemző a pedagógusjelöltek figyelmére? Ez milyen összefüggésben áll az általuk alkalmazott módszerekkel? Hogyan gondolkodnak a pedagógusjelöltek a figyelem fejlesztéséről?

Kutatásom hipotézisei

1. A gyermeki figyelmet meghatározó tényezők közül a tanító személyisége és az általa alkalmazott módszerek a legfontosabbak.
2. Az alsó tagozatos gyermekek figyelmét könnyű felkelteni, mivel érdeklődésük minden tanulással kapcsolatos dologra kiterjed.
3. A pedagógusjelöltek figyelmi tényezői és személyiségtényezői összefüggésben állnak egymással.
4. A pedagógusjelöltek közül a tanítók több ismerettel rendelkeznek a figyelem fogalmával kapcsolatban.
5. A pedagógusjelöltek szerint nem fontos a figyelem fejlesztésével direkt módon foglalkozni.
6. A pedagógusjelöltek fontosabbnak tartják az egyes figyelemfelkeltő és figyelemfenntartó módszerek alkalmazását, mint ahogy azt a gyakorlatban tapasztalják.

2. Módszerek és eszközök

2.1 A minta

2.1.1. Az első kutatási szakasz mintája

A kutatás első szakaszának célja a pedagógusok figyelemmel kapcsolatos ismereteinek feltérképezése, a figyelem felkeltésével és fenntartásával kapcsolatos módszereik megismerése, illetve azon körülmények feltárása, melyek segítik, illetve hátráltatják munkájukat. További cél volt a pedagógusok által tanított osztályok megismerése, illetve annak feltárása, mi segít nekik figyelmük felkeltésében és fenntartásában.

A kutatás első résztvevője egy dunaújvárosi általános iskola volt. Együttműködés hiányában ők alkotják az első kutatási szakasz teljes mintáját. A választott pedagógus, Sz. Lajos, akinek jelenlegi, illetve volt osztályát vizsgáltam. Összesen 50 gyermek válaszolt az általam feltett kérdésekre, akik közül huszonheten második (jelenlegi osztály), huszonhárman hatodik osztályba járnak (volt osztály). A pedagógus volt osztályát arra kértem, hogy a kérdőívet alsó tagozatos élményeikre alapozva töltsék ki. A gyerekek közül huszonhét fiú és tizenhárom lány, a maradék tíz gyermek neméről nincs adat.

2.1.2. A második kutatási szakasz mintája

A második kutatási szakasz mintáját a Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Karának pedagógusjelöltjei alkotják. Őket először saját figyelmükkel kapcsolatosan kérdeztem, mert véleményem szerint ez is befolyásolja őket módszerválasztásukban. A továbbiakban a figyelemmel kapcsolatos ismereteikről, illetve a tanórákon alkalmazott figyelemfelkeltő és figyelemfenntartó módszerek eredményességéről érdeklődtem.

Hetven hallgató vett részt a kutatásban, öt férfi és hatvanhárom nő, (két pedagógusjelöltre nincs adat). A pedagógusjelöltek 1-4. évfolyamosok, tanító vagy ifjúságsegítő szakosak. Az ifjúságsegítő hallgatók mintába kerülését az indokolja, hogy ők is rendelkeznek némi módszertani ismerettel, ezért kontrollcsoportként szolgálhatnak a tanítók válaszainak vizsgálatakor.

2.2. Eszközök és eljárások

2.2.1. A kutatás módszerei

A kutatás első szakaszában a kvalitatív módszerek közül a szóbeli kikérdezést, azon belül részben strukturált interjút alkalmaztam a kérdőív előkészítéséhez. Ennek eredményei a kérdőíves elemzést megelőzően, illetve abba beépítve találhatók.

A kvantitatív módszerek közül az írásbeli kikérdezést választottam, a kutatás mindkét szakaszában egyéni kérdőíves felméréssel gyűjtöttem adatokat.

A feldolgozás során statisztikai módszereket alkalmaztam. A leíró statisztikai vizsgálatok során gyakoriságokat, középértékeket, szóródásokat számoltam. A változók közötti összefüggések vizsgálatára a matematikai statisztika következő módszereit használtam fel: kétmintás t-próbát, páros t-próbát, varianciaanalízist, faktoranalízist (varimax rotációt) és klaszteranalízist (*Falus és Ollé, 2000; Székelyi és Barna 2003*). Az adatokat SPSS 16.0 szoftverrel dolgoztam fel.

2.2.2. A kutatás eszközei

A kutatás első szakaszában egy 72 változót tartalmazó kérdőívvel dolgoztam, melyben az első és tizedik kérdés konkrét szakirodalmi alapra, F. N. Gonobolin munkájára épült.

A mérőeszköz összesen 19 kérdésből állt, melyek közül az utolsó négy a háttéradatakra vonatkozott. A kérdőív 12 zárt és 7 nyílt kérdést tartalmazott. A zárt kérdések ötfokú intenzitásskálát tartalmazók vagy feleletválasztósak, a nyílt kérdések rövid választ igénylők voltak. A gyerekek tantárgyakhoz fűződő viszonyát vizsgáló kérdések táblázatos formájúak, tartalom szempontjából azonosak voltak, csupán más szempontú értékelést kívántak. (2. sz. melléklet).

A második osztályosok esetében a kérdőív kitöltése 45 percet, a hatodik osztályosok esetében 15 percet vett igénybe.

3. táblázat. Az első kutatási szakasz kérdőívének tartalma és struktúrája

<i>Fő kérdéscsoportok</i>	<i>Tartalmi egységek</i>	<i>Sorszám</i>
<i>Gyerekek jellemzői</i>	A tanulókra jellemző tulajdonságok	1. és 2.
<i>A figyelmet meghatározó tényezők</i>	A tantárgyak és gyermekek viszonya	3. 4. 5. 8. 12. 13.
<i>A figyelem felkeltésének és fenntartásának lehetséges módjai</i>	A pedagógus személye A motiváció módszerei és eszközei	6. 7. 10. 11. 15.
<i>A figyelem hiányának háttere</i>	Unalmas óra Tanulási nehézségek	9. 14.
<i>Háttér adatok</i>	Nem Kor Osztály Hobbi	16. 17. 18. 19.

Annak érdekében, hogy kideríthessem, mi áll a gyermekek válaszainak hátterében, részben strukturált interjút készítettem tanítójukkal, ezen kívül néhány órát is megfigyeltem. A lebonyolítás 2 alkalmat vett igénybe, melynek során összesen 44 kérdésre kaptam választ. A második alkalommal az első találkozás során megválaszolatlanul maradt kérdésekről beszélgettünk.

A kérdések átgondolásakor, illetve a válaszok elemzésekor összesen négy központi téma bontakozott ki, melyek az interjú struktúrájaként szolgálnak: (1) Iskolai végzettség, ismeretek; (2) Gyermekekép, meggyőződések ; (3) Módszerek, (4) A tanítás körülményei, lehetőségek és korlátok;

4. táblázat. Az első kutatási szakasz interjújának struktúrája és tartalmi egységei

<i>Fő kérdéscsoportok</i>	<i>Tartalmi egységek</i>	<i>Sorszám</i>
<i>Iskolai végzettség, ismeretek</i>	Pályaválasztás Főiskolai évek Tudás Szakfolyóiratok olvasása	1. 2. 3. 39-41 28.
<i>Gyermekkép, meggyőződések</i>	Figyelem fontossága A figyelem fejlesztésére szánt idő Gyermekkép, meggyőződések Önértékelés Kritika, negatív vélemény	4 23 3-7. 11-13. 15-17. 19-20. 22-26. 34-35. 39. 24, 27 4, 7,15, 30, 32,39,41.
<i>Módszerek</i>	Módszerek forrása Módszereket meghatározó tényezők Felkészülés az órára Figyelem felkeltésére és fenntartására Munkaformák Alternatív megoldások	25, 26, 29, 31, 11, 12, 15, 21, 33-36. 8-10. 5,6,14 16-20 22, 37,42. 7. 13.
<i>A tanítás körülményei, lehetőségek és korlátok</i>	A tanítás körülményei Eszközök, lehetőségek Korlátok	38. 8,12,13,16,20 43,44. 2,8,11,15,16,23,25,27,, 30, 32, 36, 37, 40.

*Jelmagyarázat: A félkövér formátumú számok, azon kérdéseket jelölik, melyekre az adott tartalmi egység kapcsán direkt módon kaptam választ, a normál formátumú számok olyan esetekre vonatkoznak, amikor a kérdésre adott válasz az adott tartalmi egységgel kapcsolatos rejtett tartalommal bír.

A második kutatási szakasz mérőeszköze 109 változót tartalmazó kérdőív volt. Összesen 12 kérdésből állt, melyből az utolsó négy a háttéradatakra vonatkozott. A kérdések közül kettő táblázatos formájú volt, az egyik esetében ugyanazt a kérdéssort kellett két szempont szerint értékelni. Kérdőív 8 zárt, ötfokú intenzitásskálát tartalmazó; 2 feleletválasztós és 2 nyílt, rövid választ igénylő kérdést tartalmazott. A kérdések közül 6 konkrét szakirodalmi alapokra épült. Az 1. a különféle fogalomértelmezések (Balogh, 2005; Füzi, Csikszentmihályi, 1997; Geréb,

1981); a 2. , 3. , 5. és 6. kérdés F. N. Gonobolin könyve, (Gonobolin, 1979) a 7. pedig Hercz Mária munkája alapján íródott (Hercz, 2007).

5. táblázat. A második kutatási szakasz kérdőívének tartalma és struktúrája

<i>Fő kérdéscsoportok</i>	<i>Tartalmi egységek</i>	<i>Vonatkozás</i>	<i>Sorszám</i>
<i>Pedagógusjelöltek figyelme</i>	A figyelem általános jellemzői		2.
	Figyelemmel kapcsolatos személyiségtényezők		3.
<i>Pedagógusjelöltek gondolkodása a figyelemről</i>	A figyelem értelmezése		1.
	A figyelem fontossága		
	A figyelem fejlesztése/fejleszthetősége		4.
<i>Figyelem a tanórán</i>	A figyelem felkeltése	Pedagógus	5.
	A figyelem fenntartása	Tananyag Gyermek Módszerek	6. 7.a és b
<i>Háttéradatok</i>	Nem		8.
	Kor		9.
	Szak		10.
	Évfolyam		11.

2.3.3. A kutatás körülményei

A kutatás két szakaszból állt, a munka mindkét esetben a 2012-2013-as tanévben kezdődött.

Az első szakaszban a gyermeki figyelem jellemzőit, és az ezzel kapcsolatos pedagógiai problémákat vizsgáltam. A kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek kombinációját alkalmaztam a kvantitatív eszköz validitására (Sántha, 2009), illetve annak érdekében, hogy feltárhassam, az oktatásban részt vevők mi módon értelmezik tapasztalataikat (Seidman,2002). Ennek megfelelően az írásbeli és szóbeli kikérdezés módszereit választottam. Az adatfelvétel személyesen történt, a legmegfelelőbb válaszokhoz való hozzájárulás, illetve a kérdőív kitöltésének segítése érdekében.

Ebben a szakaszban a legnagyobb problémát a megfelelő nagyságú minta elérése okozta, együttműködés híján csupán egy tanítóval készített interjúra és két osztály által kitöltött kérdőív adataira tudtam támaszkodni.

A kutatás második szakaszának mintája és tartalma jelentősen eltért az első szakaszétól. Ebben az esetben kérdőíves módszerrel pedagógusjelölteket kérdeztem figyelemmel kapcsolatos tudásukról, a figyelem felkeltésével és fenntartásával kapcsolatos módszerekről. Az adatok felvétele ebben az esetben is személyesen történt.

Kutatásom során összesen 1 tanító, 50 gyermek és 70 pedagógusjelölt válaszára támaszkodhattam.

3. Eredmények

3.1. Az első kutatási szakasz eredményei

3.1.1. Az interjú bemutatása

A kutatás első fázisában egy szakmailag elismert tanítóval, Sz. Lajossal készítettem interjút, hogy a gyerekek kérdőíves válaszainak hátterét megismerhessem. Kíváncsi voltam, milyen ismereti vannak a figyelemmel kapcsolatosan, miket tanult a főiskolán, milyen módszereket alkalmaz a figyelem felkeltésére és fenntartására. Véleményem szerint a pedagógiai munka, így a figyelem felkeltésének és fenntartásának eredményességét a különféle lehetőségek és korlátok is befolyásolják, ezért ezzel kapcsolatban is tettem fel kérdéseket.

Lajos a Nagyörösi Főiskola levelező tagozatán végezte tanulmányait. A figyelem kérdését leginkább gyakorlati szempontból, a kompetenciákon keresztül közelítették meg, különféle helyzetgyakorlatokat és figyelemfelkeltő játékokat tanultak. Annak ellenére, hogy a figyelemmel elméleti szinten nem foglalkoztak, a figyelem felkeltésének és fenntartásának módszerei egészen egyediek és rendkívül kreatívak.

Az interjú szövegét olvasva jól megmutatkozik, hogy milyen a tanító gyermekképe, mi az, ami számára a pedagógiai munkában fontos. Tanítványait partnerként kezelni, mentorálja, tiszteletüket nem megfélemlítés, hanem munkája minősége által vívja ki. Óráit elnézve az is kiderült, hogy nem híve az állandó fegyelmezésnek, a gyerekek figyelmét a motiváció által próbálja fenntartani. Ennek érdekében igyekszik a gyerekeket minél jobban megismerni, minden lehetséges alkalmat kihasználni arra, hogy közelebb kerülhessen hozzájuk. Szívügye a gyerekeket érintő problémák megbeszélése, megoldási lehetőségek keresése. A tanítás mellett a nevelő munkára is nagy hangsúlyt fektet, célja a közösség iránt érzékeny, a társadalomba beilleszkedni képes emberek nevelése. Látszik, hogy nagyon elhivatott, a folyamatos önképzés, az életen át tartó tanulás híve. Ennek érdekében különféle továbbképzéseken vesz részt, olykor egy-egy oktatási anyag kidolgozására is megkérlik.

Tanítási stílusára a játékosság, türelem, gyakorlatiasság, alaposság és átgondoltság jellemző. Óráinak légköre oldott, vidám. Felületes munkát nem hajlandó kiadni a kezéből, és ezt a fajta precizitást nemcsak önmagától, hanem dákjaitól is elvárja. Tisztában van azzal,

hogy a tanulás akkor lehet eredményes, ha a gyermekek figyelmét képes felkelteni és minél hosszabb ideig fenntartani. Ezért módszereit mindig diákjai igényeihez igazítja, a tananyag és a feladatok tartalmát a gyerekek érdeklődési körének megfelelően alakítja. Legtöbb módszere tanár-diák együttműködésen alapul, illetve a gyermekek szociális készségeinek fejlesztését célozza. Modern szemlélete abban is megmutatkozik, hogy gyakorlati, az életben is hasznosítható tudást kíván átadni, ennek következtében az óráról nem hiányozhatnak a szituációs és helyzetgyakorlatok sem. Annak ellenére, hogy gyakorlatorientált képzésben részesült, ismeri a gyermekek életkori sajátosságait, tisztában van azzal, hogy a gyermekek számára nagyon fontos, hogy többféle inger érje őket ugyanazzal a dologgal kapcsolatban, illetve hogy minél több mindent megtapasztaljanak. A technika vívmányait igyekszik saját, és a gyerekek javára fordítani, legfőbb szemléltető eszköze az interaktív tábla.

Szavaiból kiderül, hogy legyen bármilyen felszerelt a tanterem, mindig vannak olyan tényezők, melyek a pedagógiai munkát akadályozzák. Ezek közé tartozik a pedagógus szakma alacsony presztízse, a nem megfelelő bérezés, de legfőképp a szülőkkel való állandó konfrontáció. Látszik, hogy Lajost rendkívül zavarja az, hogy a szülők folyamatosan kritizálják, ugyanakkor tőle várják el, hogy a családi problémákat megoldja, gyermekeiket nevelje, ami miatt kevesebb időt tud az oktatásra szánni. Határozott véleménye van az iskolákat érintő problémákról, amiket nem fél kinyilatkoztatni. Ezek közé tartozik az önkormányzat „kritikán aluli” helyzete, az intézményi adottságok kihasználatlansága. Habár rendkívül lelkesen és odaadóan végzi munkáját, válaszait áthatja az aggodalom, a feszültség, mindig kitér a munkája során adódó nehézségekre, korlátokra. Érződik, hogy sokkal többre lenne képes, ha lenne segítsége, ha támogatná valaki.

3.1.2. Gyerekek jellemzői

6. táblázat. A tanulókra jellemző tulajdonságok összehasonlítása két mintás t-próbával

<i>Állítás</i>	<i>Osztály</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>	<i>Átlag különbség</i>	<i>Átlag standard hibája</i>	<i>Szignifikancia szint</i>
Szeret tanulni	2	4,4	1,17	1,249	0,230	0,001
	6	3,2	1,19	0,377	0,249	
Tele van energiával	2	4,1	1,14	0,377	0,229	0,238
	6	3,8	1,04	0,048	0,217	
Találékony	2	4,0	1,22	0,048	0,238	0,871
	6	4,0	0,85	0,182	0,177	
Nem nehéz odafigyelnie	2	4,3	1,00	0,182	0,197	0,453
	6	4,1	0,67	0,358	0,139	
Érdektelen tananyag	2	4,0	1,32	0,358	0,26	0,333
	6	3,6	1,24	0,551	0,258	
Megfontolt	2	4,2	1,37	0,551	0,275	0,139
	6	3,6	1,16	0,271	0,241	
Kötelességtudó	2	3,9	0,93	0,271	0,185	0,307
	6	3,6	0,89	-0,817	0,186	
Szeret óra közben beszélgetni	2	2,4	1,71	-0,817	0,342	0,06
	6	3,2	1,20	0,419	0,251	
Tantermi berendezés	2	2,7	1,63	0,419	0,325	0,346
	6	2,3	1,42	1,249	0,296	

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték.

A különböző személyiségtényezők és figyelmi jellemzők fontos szerepet játszanak a figyelem felkeltésében és fenntartásában, ezért tartottam lényegesnek, hogy ezekre rákérdezzek.

A két osztály válasza között nincs szignifikáns, illetve nagymértékű eltérés, csupán egy esetben, a tanulás szeretetében. A második osztályosok valamivel jobban szeretnek tanulni, mint a hatodikosok. Tehát ebben a viszonylatban a csoport nagyjából homogén, vagyis aktív, kötelességtudó, találékony gyerekekkel van dolgunk, akik számára nem okoz nagy gondot az odafigyelés, még akkor sem, ha az adott tananyag nem érdekes számukra. Ami tán különbséget képezhet a két osztály között, az tanítójuk szavaiból derül ki. Elmondása szerint jelenlegi osztályában (2. osztály) több a magatartás- és egyéb zavarokkal küszködő gyermek, és jelenlegi diákjaival nehezebb az összeszokás is, mint a régebbiekkel (6. osztály). Ugyanakkor tanítójuk munkáját dicséri, hogy nem szeretnek óra közben beszélgetni, és a tantermi berendezés sem vonja el figyelmüket.

3.1.3. A figyelmet meghatározó tényezők

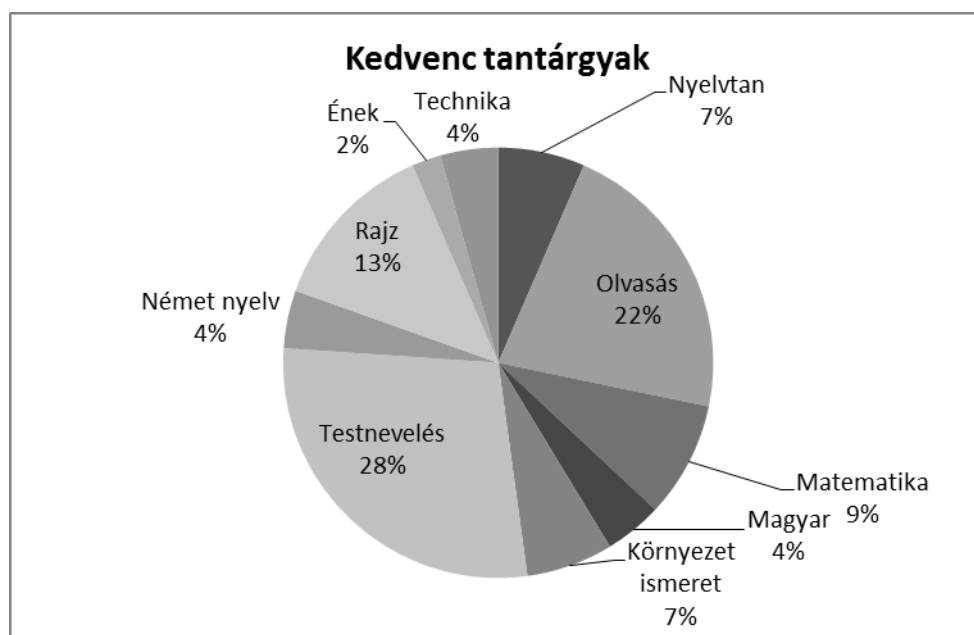
7. táblázat. A tantárgyak és gyermekek viszonyának átlagos értékelése ötfokú skálán mérve

2. osztály		Tantárgy	6. osztály	
Szórás	Átlag		Átlag	Szórás
0,87	4,3	J_Matematika	3,7	0,92
0,92	4,4	J_Nyelvtan	4	0,9
0,9	4,5	J_Olvasás	4,2	0,82
0,82	3,7	J_Környezet	3,7	0,95
0,61	4,7	Sz_Matematika	4	1,09
1,09	4,5	Sz_Nyelvtan	4	0,96
0,96	4,3	Sz_Olvasás	4,1	0,82
0,82	4,1	Sz_Környezet	3,7	1,07
0,91	4,6	É_Matematika	3,8	1,24
1,24	4,4	É_Nyelvtan	3,8	1,17
1,17	4	É_Olvasás	4	1,03
1,03	4,1	É_Környezet	4	1,36
0,43	4,8	L_Matematika	3,7	1,02
1,02	4,5	L_Nyelvtan	3,7	0,96
0,96	4,2	L_Olvasás	4	1,05
1,05	4,6	L_Környezet	3,7	1,27
0,9	4,4	F_Matematika	3,7	0,93
0,93	4,4	F_Nyelvtan	4	0,85
0,85	4	F_Olvasás	4,1	0,85
0,85	4	F_Környezet	3,7	1,1

* Megjegyzés: Az átlag kerekített érték.

Az átlagok alapján megállapíthatjuk, hogy a második osztályosok jobbnak érzik magukat az egyes tantárgyakból, és úgy gondolják, jobban is teljesítenének, ha felelniük kéne óra végén az elhangzottakból ((bár ez fakadhat a kisiskolások önkritikájának hiányosságaiból), kivéve az olvasás tantárgy esetében. A kisebbek jobban szeretik, érdekesebbnek tartják és figyelmüket is lekötik a különféle órák.

A második osztályosok legkedveltebb tantárgya a matematika, ami érthető, mivel órán rengeteg eszközt használnak, sok érdekes feladatot oldanak meg az interaktív táblán. A feladatok igen motiválóak, sportolók mezszámával végeznek műveleteket, Duna-parti lépcsőkön állva alkotnak számegyeneset, de az is előfordul, hogy helyes megoldás esetén megszólal a gyermek kedvenc zenéje. A matematika és környezetismeret figyelemlekötő erejét illetően szignifikáns különbség mutatkozik ($p < 0,05$ szignifikanciaszinten), a két osztály válaszai között. Habár azt kértem a hatodik osztályosoktól, hogy alsós élményeik alapján töltsék ki a kérdőívet, lehet, hogy ez nem valósult meg teljes mértékben, ez lehet az oka a nagy átlag különbségeknek.

1. ábra. A gyermekek kedvenc tantárgyainak százalékos megoszlása

Ha a gyerekek szabadon mondhatják meg, melyik a kedvenc tantárgyuk, akkor a fenti diagram eredményeit kapjuk. A testnevelés áll az első helyen (28%), ami valószínűleg annak köszönhető, hogy ezen az órán a gyerekek sokat mozoghatnak, akár a Duna-parton, és az sem ritka, hogy egy meghívott sportoló vezeti le az órát. A tantárgyak nagyobb kategóriákba

sorolása után azt az eredményt kaptam, hogy a megkérdezettek 46,8 %-a a készségtantárgyakat (rajz, ének, technika, testnevelés), 22,7%-a a reál tárgyakat (matematika, környezetismeret) 25, 5%-a a humán tárgyakat (magyar, nyelvtan, olvasás, német nyelv) szereti a legjobban.

Arra a kérdésre, hogy miért szeretik a gyerekek az egyes tárgyakat, nagyon sokféle választ kaptam, főleg a hatodikosoktól, ezért csoportosítottam őket. Az első csoportba azok a válaszok kerültek, melyek valamilyen módon a gyermek személyiségéhez köthetők (pl. jónak érzi magát belőle, izgalmasnak, érdekesnek találja a feladatokat). A második csoportot a tantárgyi sajátosságok alkotják (pl. sorsverseny, számolás, írás, játék). A válaszok azt mutatják, hogy a megkérdezettek közül többen választanak kedvenc tantárgyat a különféle sajátosságok (55,8%), és kevesebben (44,2%) saját személyiségtényezőik alapján.

3.1.4. A figyelem felkeltésének és fenntartásának lehetséges módjai

A pedagógus személye

A pedagógiai munka minőségét nagyban meghatározza a tanító gyermekképe, feladathoz való hozzáállása. Az interjú során kiderült, hogy egy olyan pedagógussal van dolgom, aki eredetileg nem is akart tanító lenni, csupán munkanélküliségből adódóan jelentkezett a tanítóképző főiskolára. Ez után az ember azt gondolná, hogy ez munkáján is meglátszik, de az ő esetében ez egyáltalán nem így van. Rendkívül szereti a gyerekeket, a gyermekekkel való foglalkozást, ami abból is kiderül, hogy minden gyerek a kedvence valamiért, és úgy véli minden gyerek tehetséges valamiben. Megpróbál arra törekedni, hogy minden olyan ismeretet átadjon tanítványainak, melyek fontosak lehetnek későbbi tanulmányaik során.

A leglényegesebb számára a gyermekből való kiindulás, a gyermekek megismerése annak érdekében, hogy tudja, ki milyen mértékben és mennyi ideig tudja figyelmét fenntartani, illetve mivel lehet az egyes gyerekek figyelmét felkelteni, („Ha hajózni szeret, akkor mondjuk, matematikából egy hajós példát hozok fel”) ezáltal magatartásproblémákkal sem kell foglalkozni. Véleménye szerint, a figyelmet általánosságban kell megragadni, mert nem tud mindenki külön odafigyelni.

Mivel számára a tanítás művészet, ezért arra törekszik, hogy a gyerekeket alkotóvá tegye, a gyerekek ötleteit felhasználva közösen építsék fel az órákat, mert ” ez az alkotómunka közös, hiszen én is ugyanúgy tanulok a gyerektől, mint ő”.

Mindezek következtében nem meglepő, hogy a gyerekek nagyon szeretik tanítójukat. Legtöbbször a személyisége miatt {pl. kedves, vicces, segítőkész, engedékeny, jóindulatú, megértő} (84,4%), de vannak, akik az általa alkalmazott módszerek miatt kedvelik {pl. sok játék, interaktívan tanít, jól magyaráz} (15,6%).

8. táblázat. A motiváció módszerei és eszközei.

<i>Tényező</i>	<i>Osztály</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>	<i>Átlag. különbség</i>	<i>Átlag standard hibája</i>	<i>Szignifikancia szint</i>
Sok újdonság	2	5,0	0	1,000	0	0,000
	6	4,0	0,94	1,000	0,216	
Előzetes tudás	2	4,4	1,22	0,935	0,260	0,120
	6	3,5	1,02	0,935	0,234	
Önálló munka	2	5,0	0,56	1,290	0,117	0,000
	6	3,7	1,14	1,290	0,268	
Csoportmunka	2	3,8	1,47	-0,332	0,306	0,409
	6	4,2	1,01	-0,332	0,233	
Szemléltető eszközök	2	4,9	0,45	0,086	0,092	0,634
	6	4,8	0,71	0,086	0,164	
Mozgás	2	4,8	0,68	0,329	0,138	0,195
	6	4,4	0,96	0,329	0,221	
Sokféle feladat	2	4,8	0,55	1,338	0,123	0,000
	6	3,4	1,28	1,338	0,310	
Élmények bevonása	2	5,0	0,29	0,615	0,063	0,120
	6	4,3	1,05	0,615	0,254	
Tantermen kívüli foglalkozás	2	5,00	0	0,611	0	0,140
	6	4,4	1,14	0,611	0,270	

* Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

A figyelem fenntartásában fontos szerepet játszik a motiváció, az általam megkérdezett tanító is erre helyezi a legnagyobb hangsúlyt. Ezért ebben a kérdéscsoportban azt próbáltam meg kideríteni, mi okoz a gyerekek számára örömet, tehát mi motiválja őket. Az egyes tényezőket nem volt kötelező értékelni, de a megkérdezettek 75,5-87,7%-a mégis megtette, ezáltal nagyon érdekes eredmények születtek.

A két osztály között szignifikáns eltérés mutatkozik ($p < 0,05$ szignifikanciaszinten) több tényező esetében is. A második osztályosok jobban szeretnek újdonságokat tanulni, önállóan dolgozni és sokféle feladatot megoldani, mint a magasabb évfolyamba járó társaik, akik számára a legnagyobb örömet a szemléltető eszközök alkalmazása okozza. A második osztályosok rendkívül élveznek minden felsorolt tevékenységet, de különösen azt, ha sok újdonságot tanulhatnak, vagy ha tantermen kívüli foglalkozásokon vehetnek részt (ezek átlaga 5,0 kerekítés nélkül!). Ennek oka arra vezethető vissza, hogy a kisebbek érdeklődése, tanulási vágya is nagyobb.

A kérdőív végén arra kértem a gyerekeket, hogy idézzenek fel egy olyan órát, amikor kitartóan tudtak figyelni, és indokolják meg, mi segített nekik ebben. A válaszok alapján a legnagyobb mértékben a megfelelő módszerek és eszközök {csoportmunka, interaktív táblás feladatok, mozgás} segítették a koncentrálást (70,1%), melyek érdekessé, izgalmassá tették az órát, sikerélményt eredményeztek. A magas százalék háttére világosabbá válik számunkra, ha megvizsgáljuk az interjú azon részeit, melyek az alkalmazott módszerekkel és eszközökkel kapcsolatosak.

A tanító számára a legnagyobb segítség az interaktív tábla, ami lehetővé teszi számára, hogy a világ bármely pontjáról feladatokat küldhessen a gyerekek számára videó formájában. Ügyel arra, hogy a példák minél inkább személyre szólóak és változatosak legyenek. A sokszínűség érdekében a munkaformákat is igyekszik mindig változtatni. A legnagyobb hangsúlyt a csoportmunkára helyezi, a csoportban való gondolkodásra. A padrend is ennek megfelelően van kialakítva, az ülésrend pedig havonta változik, így lehetőség van arra, hogy mindenki mindenkivel együtt dolgozhasson. Mikor páros munka folyik, akkor a gyerekek egymást segítve, egymást javítva oldják meg a feladatokat.

Az órán rengeteg a játék, rengeteg eszközt használnak a munka során annak érdekében, hogy a gyerekek mindent meg tudjanak érinteni, minél több inger érje őket az adott tárggyal kapcsolatban.

Sok a problémamegoldó feladat és szituációs játék, hogy a gyerekek minél több, a mindennapi életben is hasznosítható ismerethez jussanak és megtanulják, hogyan kell az egyes helyzetekben viselkedni.

A tanórákon gyakori a versenyhelyzet, melynek lényege, hogy a gyerek saját magát győzze le, minél többet, minél pontosabban teljesítsen, azonban lényeges, hogy „embereknek neveljük őket, ne versenylovaknak”. Ezért fontos, hogy mindig megértessük a gyerekekkel, hogy ha nem is teljesítenek maximálisan, attól még szeretjük őket.

Lényeges továbbá a megfelelő munkatempó, ez a pedagógus úgy véli, nem szabad rohanni, mindenkit meg kell várni, hogy ne legyenek lemaradók. Ezzel kapcsolatban egy külön feladat a gyorsabban és lassabban haladók figyelmének fenntartása.

A tantárgyi koncentráció „értelmet ad” az egyes tantárgyaknak (például technika órán szemléltető eszközök készítése), amely egy újabb motiváló tényező.

Talán a néptánchoz való kötődés miatt olyan lényeges a tanító számára az improvizáció, mely lehetővé teszi a spontán feladatok alkalmazását, a gyerekek önálló ötleteinek kifejezését.

Visszatérve a kitartó koncentráció okára, a megfelelő módszerek mellett vannak, akiknek figyelmét a tantárgy szeretete vagy egyszerűsége tartja fenn (23,3 %), néhány diák számára pedig a tanító személyisége {kedvessége} nyújt segítséget (6,7%).

Fontos megemlíteni, hogy a módszerek alkalmazhatóságát nagyban befolyásolják a különféle lehetőségek és főleg a korlátok.

Az önkormányzat helyzete miatt az anyagi keretek meglehetősen szűkösek, ezért ha a tanító differenciálni akar, saját költségére kell megoldania a nyomtatást, fénymásolást, ami nem túl egyszerű, mert alacsony fizetése miatt hét másik munkahelyen is helyt kell állnia. Ugyanakkor szüksége lenne egy segítőre is, hogy az egyes gyerekekre jobban lehessen koncentrálni, de sajnos erre sincs lehetőség.

3.1.5. A figyelem hiányának háttere

Unalmas óra

Ahhoz, hogy a figyelmet minél több ideig fenn tudjuk tartani, el kell kerülnünk, hogy az óra unalmassá váljon. Mindenkiel előfordul, hogy azt veszi észre az órán, hogy a gyerekek unatkoznak, pedig, úgy érzi, mindent elkövetett a siker érdekében.

Éppen ezért arról is érdekklődtem, hogy a kérdőív kitöltői mikor gondolnak unalmasnak egy órát. Ahány gyerek, annyi válasz, ezért ebben az esetben is kategorizálnom kellett a válaszokat. Az így született csoportok a következők: (1) Tanári tényezők {pl. egyhangúan,

gyorsan, halkán vagy monoton hangszínnel beszél; nem viccelődik} (2) Módszertani „hibák”, {pl. túlmagyarázás, felesleges ismétlés, egyhangúság} (3) Tananyag sajátosságai {pl. érdektelen, számolni kell, sok olvasás}, (4) Gyermeki tényező {fáradtság}. A válaszadók 43,9 % -a úgy gondolja, egyik óra sem unalmas. Ezt a választ csak másodikos gyerekek adták, melynek oka egyrészt arra vezethető vissza, hogy a kisiskolások érdeklődése meglehetősen széleskörű, és csak később specializálódik, másrészt pedig igen szerencsések, mert két remek tanító foglalkozik velük. Emiatt inkább a régebbi osztály válaszaiból vontam le következtetéseket. A gyerekek szerint az óra ellaposodásának legfőbb oka a nem megfelelő módszerválasztás (22%), ezután következnek a tananyag sajátosságai (17,1%), a tanári (14,6%), végül a gyermeki tényezők (2,4%).

Tanulási nehézségek

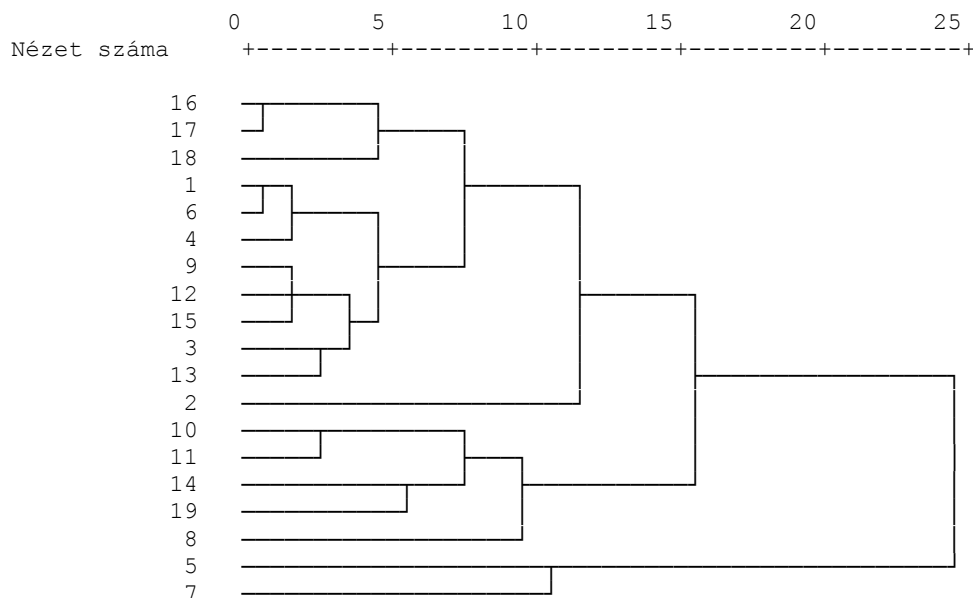
Nem ritka, hogy tanulási nehézségekből fakad a gyermeki figyelem elkalandozása. Szerencsések azok, akiknek ezen a téren nincsenek problémáik (33,3%). Azoknál a gyerekeknél, akiknél nincs minden rendben, nagyobb arányban valamilyen tantárgyi, vagy módszertani tényező {pl. bonyolult feladatmegfogalmazás, játék vagy magyarázat hiánya, nyelvtan} okoz gondot (36,1%), ugyanakkor a gyermeki személyiségtényezők {pl. szorgalom hiánya, odafigyelés nehézsége} hatása sem elhanyagolható (30,6%).

A tanulási nehézségek hátterében azonban gyakran megbújnak a családdal kapcsolatos problémák. Az osztályban igen sok a válás, aminek középpontjában gyakran a pedagógus áll, a szülők rá vetítik ki otthoni gondjaikat. Emiatt a pedagógusnak többet kell foglalkoznia a neveléssel, mint az oktatással, ráadásul szülői mintaként is kell szolgálnia. A helyzetet tovább nehezíti, hogy sok esetben a szülők beleszólnak a pedagógiai munkába, illetve sokkal alacsonyabbak az elvárásaik gyermekükkel szemben.

3.2. A második kutatási szakasz eredményei

A fagráfon (dendogram) két jelentősen elkülönülő csoportot látunk. Érdekes, hogy a legtöbb fűrt az első csoporthoz tartozik, és csak igen kevés van a másodikban. Vajon mi állhat a jelenség hátterében?

3.2.1. A pedagógusjelöltek figyelme

2. ábra

A pedagógusjelöltek személyiségtényezői és a figyelem általános jellemzői közötti kapcsolat vizsgálata klaszteranalízissel.

Ha jobban szemügyre vesszük a fagráfot, nyilvánvalóvá válik a magyarázat: Míg az első csoport a figyelem felkeltésével és fenntarthatóságával kapcsolatos figyelmi jellemzők és személyiségtényezők összefüggésrendszerét mutatja, addig a másik csoport a figyelem elterelhetőségével kapcsolatos összefüggésekre világít rá. Mivel a kérdéscsoport inkább a figyelem felkeltésének és fenntartásának lehetőségeit vizsgálja, ezért lehetséges az, hogy a figyelem elterelhetőségének összefüggésrendszere jóval kevésbé összetett.

Kíváncsi voltam ezen kérdéskör kapcsán arra is, hogy a vizuális, illetve auditív típusú pedagógusjelöltek válaszai között van-e valami eltérés. Ennek érdekében új változót hoztam létre. Azok, akik magasabb értékelést adtak a „vizuális típus vagyok” kérdésre, azokat tekintettem vizuális típusúaknak, akik pedig az „auditív típus vagyok” kérdést értékelték magasabbra, azokat tekintettem auditív típusúaknak. Néhányan egyformára értékelést adtak mindkét kérdésre, ők alkotják a harmadik, audiovizuális típust.

A varianciaanalízis azonban nem mutatott szignifikáns eltérést az egyes típusok válaszai között.

9. táblázat. A különböző tényezők fontosságának átlagértékei ötfokú skálán mérve.

<i>Tényező</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>
Jutalmazás	3,7	1,10
Büntetés	3,1	1,21
Gyakori visszacsatolás	4,2	0,91
Érintetté tétel	4,7	0,53
Munkatempó	3,8	0,77
Részekre bontás	3,8	0,85
Részenkénti összefoglalás	4,0	0,86
Példák	4,8	0,42
Beszámolási, bemutatási kötelezettség	3,7	0,90
Versenyhelyzet	3,5	1,13
Pedagógus hozzáállása diákjaihoz	3,7	1,03
Csoportmunka	3,6	1,17

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

A pedagógusjelöltek véleménye azért lehet fontos ebben a kérdéskörben, mert általában elmondható, hogy ha nem is tudatosan, de azokat a módszereket alkalmazzák a figyelem fenntartására, melyek az ő figyelmüket is fenntartják. A legnagyobb egyetértés az érintetté tétel, a gyakori visszacsatolás és az életszerű példák alkalmazásánál mutatkozik, valószínű, hogy a pedagógusjelöltek ezeket saját munkájuk esetén is fontosnak tartják. A többi tényezőt is fontosnak bizonyul, viszont igencsak megosztja a válaszadók közösségét.

A mélyebb összefüggések megértése érdekében a tizenkét tényezőtől faktoranalízissel, főkomponens-elemzéssel faktorokat alakítottam, majd Varimax mátrixrotációs eljárást alkalmaztam az eredmények pontosítására. A négy faktort a tényezők sajátosságai alapján neveztem el: (1) Motiváció módszerei, (2) Ismeretsajátítást, megértést segítő módszerek, (3) „Negatív” figyelemfenntartó módszerek, (4) „Pozitív” figyelemfenntartó módszerek. Mivel a tizenkét tényező közül kettő, több faktorhoz is tartozott, ezért őket az értelmezés során figyelmen kívül hagytam.

A motiváció módszerei egy faktorba kerültek. A gyakori visszacsatolás, az életszerű, személyes példák, a beszámolási, bemutatási kötelezettség figyelmük koncentrálására ösztönzik a pedagógusjelölteket a minél jobb teljesítés érdekében.

A következő faktorba az ismeretsajátítást, megértést segítő módszerek kerültek, mint a részekre bontás, a részenkénti összefoglalás és a csoportmunka. A figyelem fenntartásában

fontos szerepe van annak, mennyire értjük meg az órán elhangzottakat. A tananyag részekre bontása segíti a tananyagban történő elmélyedést, az egyes részek végén történő rövid összefoglalás pedig segíti a lényeges részek kiemelését, amit esetleg a gyengébbek is megértenek. A tanári magyarázatot nem értő, illetve a társakkal szívesen együttműködő pedagógusjelöltek ismeretelsajátítására kedvező hatást gyakorol a csoportmunka.

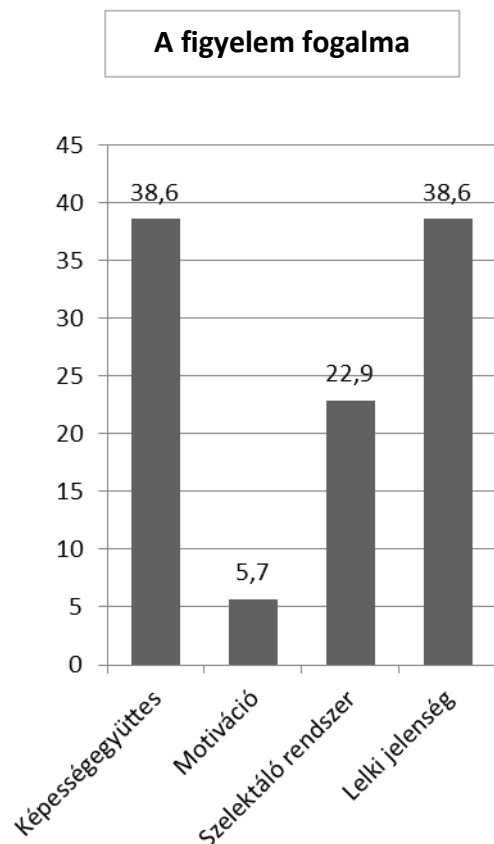
Újabb faktort alkotnak az ún. „negatív” figyelemfenntartó módszerek. A faktor azért kapta a negatív jelzőt, mert a pedagógusjelöltek a büntetés, illetve a vereség elkerülése érdekében koncentrálnak figyelmüket az adott feladatra.

A negyedik faktorban a „pozitív” figyelemfenntartó módszereket találjuk. A jutalmazás, az egyén számára ideális munkatempó lehetővé teszi az örömteli munkavégzést, mely együtt jár a figyelem fennmaradásával.

8. táblázat. A figyelem fenntartását befolyásoló tényezők faktoranalízise.

Faktorok	Tényezők	Faktorsúlyok	Kommunalitás
Motiváció módszerei	Gyakori visszacsatolás	0,679	0,586
	Életszerű, személyes példák	0,845	0,771
	Beszámolási, bemutatási kötelezettség	0,588	0,489
Ismeretelsajátítást, megértést segítő módszerek	Részekre bontás	0,665	0,635
	Részenkénti összefoglalás	0,766	0,669
	Csoportmunka	0,755	0,607
"Negatív" figyelemfenntartó módszerek	Büntetés	0,744	0,572
	Versenyhelyzet	0,720	0,569
"Pozitív" figyelemfenntartó módszerek	Jutalmazás	0,762	0,738
	Munkatempó	0,757	0,687

3.2.2. Pedagógusjelöltek gondolkodása a figyelemről

*Megjegyzés: Az oszlopdiagram a pedagógusjelöltek válaszainak százalékos megoszlását mutatja azzal kapcsolatban, hogy mely figyelemfogalommal értenek teljes mértékben egyet, vagyis mely fogalommeghatározásra adták a legmagasabb (5) értéket.

3. ábra

A pedagógusjelöltek véleménye a figyelem fogalmával kapcsolatosan.

10. táblázat. A különböző figyelemmel kapcsolatos fogalmak átlagértékei ötfokú skálán mérve.

<i>Figyelemfogalom</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>
Képességegyüttes	4,2	0,78
Motiváció	3,3	0,94
Szelektáló rendszer	3,5	1,11
Lelki jelenség	4,1	0,93

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

11. táblázat. A különféle figyelem-meghatározások varianciaanalízise.

<i>Tényezők</i>	<i>Variancia típusa</i>	<i>Négyzetes összeg</i>	<i>Szabadság-fok</i>	<i>Variancia</i>	<i>F</i>	<i>Szignifikancia</i>
A figyelem, mint képessége gyüttes	Külső	1,375	3	,458	0,724	,541
	Belső	40,508	64	,633		
	Összes	41,882	67			
A figyelem, mint motiváció	Külső	,965	3	,322	0,356	,785
	Belső	57,785	64	,903		
	Összes	58,750	67			
A figyelem, mint szelektáló rendszer	Külső	4,499	3	1,500	1,194	,319
	Belső	80,368	64	1,256		
	Összes	84,868	67			
A figyelem, mint lelki jelenség	Külső	4,035	3	1,345	1,545	,212
	Belső	55,730	64	,871		
	Összes	59,765	67			

Az oszlopdiagram alapján megállapíthatjuk, hogy a pedagógusjelöltek több mint egyharmada (38,6%) ért teljes mértékben egyet azzal állítással, miszerint a figyelem egyfajta képességegyüttes, ami optimális feltételeket biztosíthat az információk felfogásához és feldolgozásához. Ugyanennyien vannak azok, akik a figyelmet lelki jelenséggé tekintik, amely igencsak pontatlan meghatározás, és ennek teljes mértékben való elfogadása a pszichológiai ismeretek hiányos elsajátítására is utalhat. Ezt a feltételezést tovább erősíti az a tény, hogy a szakirodalmak által legjobban elfogadott meghatározást csupán a megkérdezettek alig egyhatoda értékeli a legnagyobb számmal. Az egyes fogalommeghatározások átlaga a kördiagram által mutatott értékeket erősíti.

További aggodalomra adhat okot a variancia-analízis eredménye, mely nem mutat szignifikáns eltérést az egytől negyedik évfolyamon tanulók válaszai között. Vagyis az elsőéves és a negyedéves hallgatók figyelemmel kapcsolatos ismeretei, elképzelései között nincs eltérés.

12. táblázat. A pedagógusjelöltek véleményének átlagértékei a figyelem fejlesztéséről ötfokú skálán mérve.

<i>Tényező</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>
Figyelem kérdése a tervezésben	3,8	1,04
Figyelemfejlesztésre szánt idő	3,8	0,84
Gyermeki figyelem fejlődése	3,4	0,95
Konkrét figyelemfejlesztő gyakorlatok	3,9	0,80
Feladatok játékos hatásának kihasználása	4,1	0,76
Figyelem fejlesztése alsó tagozaton	3,9	0,94

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

A pedagógusjelöltek véleménye igencsak megoszlik az egyes kérdésekkel kapcsolatosan. Az átlagok alapján viszont azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a pedagógusjelöltek általában egyetértenek azzal, hogy a tanórák megtervezésénél nem a figyelem kérdése a legfontosabb, lényegesebb a motiváció, ismeretátadás, készségfejlesztés módszereit kidolgozni. Ezen véleményüket valószínűleg arra a feltevésükre alapozzák, hogy a gyermeki figyelem magától is megfelelő mértékben fejlődik az életkor előrehaladtával. Viszont azt elismerik, hogy a figyelem fejlesztésére időt kell szánni, akár konkrét feladatok segítségével, de inkább a többi feladat figyelemfejlesztő hatását kell kihasználni. Általában egyetértés mutatkozik abban is, hogy a figyelem fejlesztésére alsó tagozaton kiváló lehetőség nyílik.

3.2.3. Figyelem a tanórán

A feldolgozás első lépésében klaszteranalízissel illetve faktoranalízissel próbáltam feltárni a tényezők közötti mélyebb összefüggéseket, viszont egyik módszer sem hozott számomra megfelelő eredményt. Az egyes faktorok, illetve klaszterek közötti erőltetett összefüggéskeresés helyett inkább magam végeztem el a kategorizálást, mely alapján négy csoport született: (1) Pedagógus sajátosságai, (2) Tananyag sajátosságai, (3) Módszertani sajátosságok, (4) Beszámolási kötelezettség.

13. táblázat. Különbféle tényezők meghatározó szerepének átlagos értékelése ötfokú skálán mérve.

Csoport	Tényező	Átlag	Szórás
Pedagógus sajátosságai	Pedagógus személye	4,7	0,44
	Pedagógus elszántsága, kitartása	4,5	0,75
	Pedagógus tájékozottsága a tananyagban	4,1	0,95
Tananyag sajátosságai	Tananyag tartalma	4,2	0,86
	Újdonságok tanulása	4,3	0,75
	Gyakorlatban hasznosítható tudás	4,5	0,69
	A téma érdekessége	4,4	0,81
Módszertani sajátosságok	Órakezdet érdekessége	4,4	0,73
	Ismétlés	3,2	0,80
	Életből vett példák	4,7	0,52
	Új anyag felvázolásának módja	4,0	0,86
	Meglévő ismeretekre való építkezés	3,8	0,83
	Szemléltető eszközök alkalmazása	4,6	0,62
Beszámolási kötelezettség		4,0	0,99

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

A számtani középértékek kiszámítása után azt vizsgáltam, hogy az egyes csoportokon belül mely tényezőket találják a legfontosabbnak a pedagógusjelöltek. Az adatok elemzése után

megállapítható, hogy a pedagógusjelöltek az első három csoportból a pedagógus személyét, a gyakorlatban hasznosítható tudást és az életből vett példák alkalmazását emelik ki. Figyelemreméltó, hogy csekély azon tényezők száma, melynek átlaga nem éri el a négy egészet, vagyis a hallgatók a többi tényező szerepét is lényegesnek tartják.

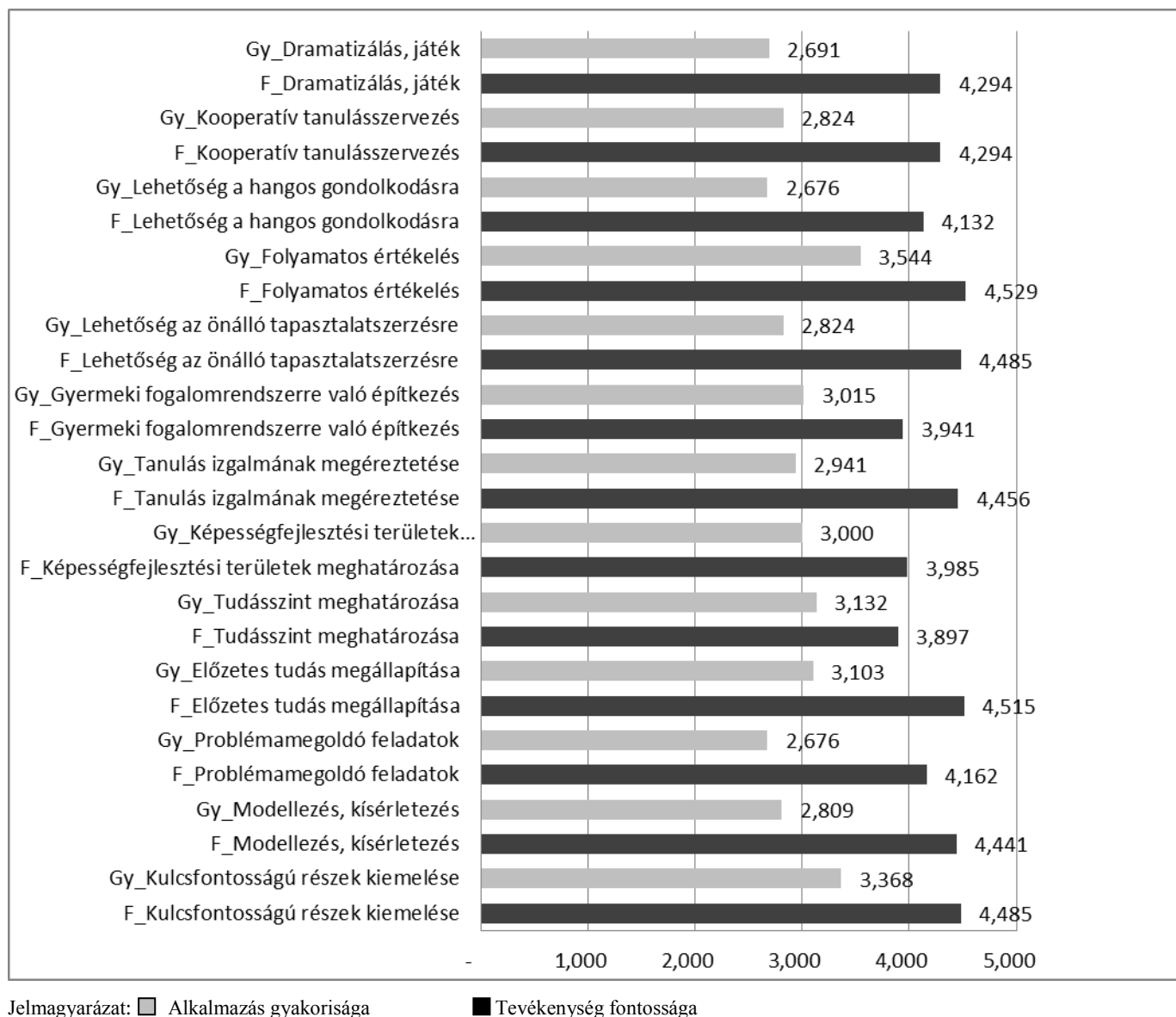
Két esetben mutatkozik szignifikáns különbség a férfiak és nők válaszait tekintve ($p < 0,05$ szignifikanciaszinten). A téma érdekessége a férfiak szerint jobban fenntartja a figyelmet, mint a beszámolási kötelezettség, a nők esetében ez pont fordítva van.

14. táblázat. Különböző eljárások alkalmazhatóságának átlagos értékelése ötfokú skálán mérve.

<i>Eljárás</i>	<i>Átlag</i>	<i>Szórás</i>
Érdekes részek kiemelése	4,2	0,84
Tananyag vázlatos bemutatása	3,6	1,02
Kérdések megfogalmazása	3,8	0,76
Ötletek kifejezhetősége	4,3	0,80
Tanár-diák együttműködés	4,3	0,84
Tanulási célok megfogalmazása	3,7	0,93
Elvárások megfogalmazása	3,7	0,91
A tudás, mint érték megjelenítése	3,8	1,01

*Megjegyzés: Az átlag kerekített érték

A pedagógusjelöltek véleménye alapján, az érdekes részek kiemelése, az ötletek kifejezhetősége és a tanár-diák együttműködés tartoznak a legnagyobb eredményességgel alkalmazható eljárások közé. Mivel ezekkel a módszerekkel szinte soha nem találkoztam a gyakorlat, de még alsó és középfokú tanulmányaim során sem, ezért arra következtetek, hogy a kérdőív kitöltői valószínűleg csak elméleti síkon gondolták végig válaszaikat. A többi módszer átlaga is meghaladja a 3,5-et, tehát a pedagógusjelöltek ezek alkalmazását sem tartják elhanyagolhatónak.

4. ábra.

Különbféle eljárások fontosságának és gyakorlati alkalmazásának összehasonlítása páros t-próbával

Az eljárások fontosságát és gyakorlati alkalmazását páros t-próbával hasonlítottam össze. Az eredmény: a pedagógusjelöltek minden tevékenységet fontosabbnak tartottak, mint amennyire annak alkalmazását a gyakorlatban megtapasztalták ($p=0,00$ szignifikanciaszinten). Mindez jól tükrözi a jelenlegi oktatási rendszer helyzetét. A fontosság és gyakorlati alkalmazás átlagai minden esetben jelentősen eltérnek egymástól, különösen a kooperatív tanulásszervezés, a hangos gondolkodásra, illetve az önálló tapasztalatszerzésre való lehetőségadás, a tanulás izgalmainak megéreztetése, a problémamegoldó feladatok alkalmazása, valamint a modellezés,

kísérletezés terén. Mindez azt mutatja, hogy a pedagógusjelöltek több lehetőséget látnak az egyes tevékenységek alkalmazását illetően, ami várhatóan munkájukban is tükröződik majd. Két esetben szignifikáns eltérés mutatkozik ($p < 0,05$ szignifikanciaszinten) a férfiak és nők válaszaiban. A férfiak a gyakorlatban többször tapasztalták a kulcsfontosságú részek kiemelését, a nők pedig fontosabbnak tartják a modellezés, kísérletezés szerepét.

A kérdőív elemzés utolsó vizsgálataként megnéztem, hogy az egyes évfolyamok, illetve a különféle szakokon tanulók válaszaik között mutatkozik-e szignifikáns eltérés bármelyik választ illetően. A varianciaanalízis eredménye alapján kiderült, hogy nincs olyan kérdés, melyben a „kezdő” vagy „tapasztaltabb” pedagógusjelöltek, illetve a tanítók és ifjúságsegítők véleménye különbözne. Véleményem szerint ez nem feltétlenül jó dolog, főleg a figyelem fejlesztésével kapcsolatban.

Összegzés

Kutatásom során alaposan körbejártam a figyelem különféle vonatkozásainak problémáit. A kutatás első szakaszában a gyermeki figyelem minél alaposabb megismerésére törekedtem, ennek érdekében tanítójukkal is elbeszélgettem. A kutatás második szakaszában pedagógusjelöltek körében végeztem vizsgálatot, figyelemről való ismereteikre és gondolataikra koncentrálni. Kutatási kérdéseimre választ kapva, az eredményeket a hipotézisek tükrében foglalom össze.

1. *A gyermeki figyelmet meghatározó tényezők közül a tanító által alkalmazott módszerek a legfontosabbak.*

Az eredmények alapján megállapítható, hogy hipotézisem igaznak bizonyult. Amikor a gyerekeket arra kértem, idézzenek fel egy olyan órát, amikor kitartóan tudtak figyelni, legtöbbjüknek a tanító által alkalmazott módszerek segítettek. Az unalmas óra legfőbb okának hátterében szintén a módszerek állnak.

2. *Az alsó tagozatos gyermekek figyelmét könnyű felkelteni, mivel érdeklődésük minden tanulással kapcsolatos dologra kiterjed.*

Ez az eset is előzetes feltevésem helytállóságát bizonyítja. Erre a következésre az alapján jutottam, hogy az alsó tagozatos gyermekek közül szinte mindenki azt válaszolta, hogy számára egyik óra sem unalmas, ráadásul mindenféle tanulási módszerben örömeiket lelik.

3. *A pedagógusjelöltek figyelmi tényezői és személyiségtényezői összefüggésben állnak egymással.*

Összességében elmondható, hogy hipotézisem igaznak bizonyult, a pedagógusjelöltek figyelmi tényezői és személyiségtényezői között valóban kapcsolat áll fenn. Ennek világossá válása azért fontos, mert a pedagógusjelöltek tudat alatt saját tulajdonságaikra alapozva választják meg tanítási módszereiket.

4. *A pedagógusjelöltek közül a tanítók több ismerettel rendelkeznek a figyelem fogalmával kapcsolatban.*

Ezen hipotézisem hamisnak bizonyult, a tanítók és ifjúságsegítők véleménye között nincs szignifikáns eltérés. Ezen kívül a meghatározások közül a szakirodalom által legkevésbé elfogadott meghatározásokkal értenek a legjobban egyet.

5. *A tanítók szerint fontosabb a figyelem fejlesztésével direkt módon foglalkozni.*

Ebben a kérdéskörben az előzetes várakozások nem igazolódtak be, nincs szignifikáns eltérés a tanítók és ifjúságsegítők válaszai között. Ráadásul a pedagógusjelölteknél a figyelem fejlesztésének kérdése háttérbe szorul, egyéb feladataikat fontosabbnak tartják.

6. *A pedagógusjelöltek fontosabbnak tartják az egyes figyelemfelkeltő és figyelemfenntartó módszerek alkalmazását, mint ahogy azt a gyakorlatban tapasztalják.*

Elmondható, hogy hipotézisem ebben az esetben helytálló, a módszerek fontossága és gyakorlati alkalmazása között minden esetben szignifikáns eltérés mutatkozik, a két kérdés közötti átlagkülönbségek magasak.

A XXI. század új kihívások elé állítja az embereket. Számos új kompetenciára van szükségünk arra, hogy a világban sikeresen megálljuk helyünket. Ilyen az életen át tartó tanulás képessége, melynek alapja a figyelem. Meg kell tanulnunk szelektálni több millió információ közül a számunkra hasznosakat, bonyolult feladataink ellátásához, munkánk sikerességéhez elengedhetetlen a megosztott figyelem, emellett nem hiányozhat a tartós és intenzív figyelem képessége sem.

Rengeteg képesség, s a figyelem is, alsó tagozatban fejleszthető leginkább, ezért olyan fontos, hogy minden pedagógus magáénak érezze ezt a feladatot. Az eredmények alapján világossá vált, hogy leginkább az alkalmazott módszerek terén lenne szükség fejlődésre, figyelem nélkül sem tanítani, sem tanulni nem lehet.

Irodalomjegyzék

- Balogh László és Tóth László (2005): *Fejezetek a kognitív pszichológia köréből*. Budapest, Neumann Kht.
- Benesch H. (1999): *Figyelem* In: Pszichológia. Atlasz sorozat. Második kiadás. Atheneum Kiadó Kft., Budapest. 167.
- Cole, M és Cole, S. R (2003): *Fejlődéslélektan*. Második, átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. 497.
- Czigler István (1994): *Figyelem*. Scientia Humana, Budapest.
- Czigler István (2005): *A figyelem pszichológiája*. Első magyar nyelvű kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 9.
- Czigler István és Horváth János (2003): *Téri-e a téri figyelem? A figyelmi fókusz nagysága és a tárgy-távolság*. In: Pszichológia, XXIII. 2. sz. 87-94
- Csapó Benő (1992): *Kognitív pedagógia*. Közoktatási Kutatások. Akadémiai Kiadó, Budapest. 39-40.
- Csépe Valéria, Győri Miklós, Ragó Anett (2007) *Általános pszichológia 1. Észlelés és figyelem*. Osiris Kiadó, Budapest. 484-486.
- Csikszentmihályi Mihály (1997): *FLOW, Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémia Kiadó, Budapest. 59.
- Eysenck, M. W. és Keane, M. T. (1997): *Kognitív pszichológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 108.
- Falus Iván (2000): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 282-312
- Falus Iván és Ollé János (2000): *Statisztikai módszerek pedagógusok számára*. OKKER Kiadó, Budapest.
- Fűzi Beatrix (n.é.): Módszertani ötlettár. *Az oktatás módszerei II.*
http://www.banki.hu/~tkk/segedanyagok/altalanos-pedagogia/motivacio_ea.pdf.
Letöltés ideje: 2012. május.
- Geréb György (1981): *Pszichológia*. Tanárképző Főiskolai Tankönyvek. Tankönyvkiadó, Budapest. 43.
- Gonobolin, F. N. (1979): *A figyelem fejlesztése*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Hercz Mária (2007): Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola. Oktatáslélektan doktori program. *A pedagógusok gondolkodása a gyermekek kognitív fejlődéséről és fejlesztéséről*. PhD értekezés.

- Szeged. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/578/1/Hercz_Maria_PhD_disszertacio.pdf.
 Letöltés ideje: 2012. augusztus.
- Nagy József (1996): *Nevelési kézikönyv személyiségfejlesztő pedagógiai programok készítéséhez*. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged. 57.
- Nagy Sándor (1976): *Pedagógiai Lexikon. I. kötet A-F*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 462-464.
- Posner, M. (2010): *A figyelmi rendszerek fejlődése*. In *Pszichológia*, XXX. 2. sz. 77-87.
- Reinhardt Melinda (2009): *Miért hasznosak a pozitív érzelmek iskolai környezetben? A pozitív pszichológia hozzájárulása pedagógiai kérdésekhez*, In: *Iskolakultúra* 9. szám. XIX. évfolyam, szeptember.
- Ribot, Th (1889): *Psychologie de l'attention*, Paris, Félix Alcan. In: Didier Houzel: *A figyelemtől a megfigyelésig. A figyelem fogalma*
<http://orange.mtapi.hu/thalassa/20001/pikler/houzel.htm>. Letöltés ideje: 2012. október.
- Sántha Kálmán (2009): *Bevezetés a kvalitatív pedagógiai kutatás módszertanába*. Eötvös József Kiadó, Budapest.
- Seidman I. (2002) *Az interjú, mint kvalitatív kutatási módszer*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Séra László (2004): *Pecepció és figyelem*. In: N. Kollár Katalin és Szabó Éva (főszerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest. 216.
- Séra László (1997): *Figyelem*. In: Báthory Zoltán és Falus Iván (főszerk.): *Pedagógiai Lexikon I. kötet A-H*. Keraban Kiadó, Budapest. 500-501.
- Székelyi Mária és Barna Ildikó (2003): *Túlélőkészlet az SPSS-hez. Többváltozós elemzési technikák társadalomkutatók számára*. Typotex Kiadó, Budapest.
- Szökéné Halász Éva (2010): *Pszichológiai és pedagógiai ismeretek*. Ligatura Kft., Budapest.
http://www.humantizsk.hu/modularis_jegyzetek/6_1_szokene.pdf. Letöltés ideje: 2012. szeptember
- Vekerdy Tamás (2001): *Gyerekek, óvodák, iskolák*. Saxum Kiadó, Kaposvár. 53.

1. sz. melléklet. Kérdőívek

Az első kutatási szakasz kérdőíve

Kérdőív

Szia!

Most felteszek neked néhány kérdést arról, hogy milyen órákat szeretsz, mennyire tudsz arra figyelni, amit a tanáraid mondanak neked.

Kérlek, olvasd el figyelmesen a kérdéseket, válaszolj rájuk a lehető legőszintébben, ugyanis senki nem fogja tudni leellenőrizni, hogy ki és hogyan töltötte ki ezt a kérdőívet.

Segítséged előre is köszönöm!

1. **Mennyire jellemzőek rád a következő állítások?** Osztályozd 1-5-ig! 1=egyáltalán nem, ... 5= nagyon

(1) ____	szeretek tanulni	(6) ____	szeretem a feladatok megoldását
(2) ____	általában tele vagyok energiával		alaposan átgondolni
(3) ____	találékony vagyok	(7) ____	kötelességtudó vagyok
(4) ____	számomra nem jelent nehézséget	(8) ____	szeretek óra közben a
	az, hogy odafigyeljek arra, amit a		padtársammal beszélgetni
	tanító néni/bácsi mond		
(5) ____	akkor sem kalandozik el a	(9) ____	a tanteremben sok olyan dolog
	figyelmem, amikor valami olyanról		van, ami elvonja a figyelmem a
	tanulunk, ami nem érdekel		tananyagról

2. **Szeretsz iskolába járni?**

Értékelj 1-5-ig, hogy mennyire! 1=egyáltalán nem szeretek, ... 5= nagyon szeretek

Válaszod: ____

3. Mennyire érzed jónak magad az alábbi tantárgyakból?

Értékelj magad 1-5-ig! 1= egyáltalán nem vagyok jó belőle, ... 5= nagyon jó vagyok belőle

Tantárgy	Értékelés
Matematika	
Nyelvtan	
Olvasás	
Környezetismeret	

4. Mennyire szereted a következő tantárgyakat?

Értékelj őket 1-5-ig!

1= egyáltalán nem szeretem, ... 5=nagyon szeretem

Tantárgy	Értékelés
Matematika	
Nyelvtan	
Olvasás	
Környezetismeret	

5. Melyik a kedvenc tantárgyad és miért?

6. Van olyan tanárnénid vagy tanárbácsid, akit valamiért nagyon kedvelsz?

Karikázd be a megfelelő válasz betűjelét!

a) *igen*

b) *nem*

7. Meg tudnád mondani mi ennek az oka?

8. Mennyire érdekesek a következő órák?

Értékeld őket 1-5-ig! 1= nagyon unalmas, ... 5= nagyon érdekes

Tantárgy	Értékelés
Matematika	
Nyelvtan	
Olvasás	
Környezetismeret	

9. Mikor tartasz unalmasnak egy órát?

10. Az alábbiak mennyire okoznak számodra örömet?

Örülök, ha:

- (1) ____ sok újdonságot tanulhatok
- (2) ____ olyan dolgokról tanulhatok, amelyek nem teljesen ismeretlenek, mert korábban már hallottam, olvastam, tanultam róla
- (3) ____ minél több alkalmam van önállóan dolgozni
- (4) ____ minél több lehetőségem van csoportban dolgozni
- (5) ____ a tanító néni tárgyakat, képeket, filmet mutat az órán a tananyaggal kapcsolatban
- (6) ____ nem kell sokáig a padban ülnöm, mozoghatok óra közben
- (7) ____ az órán sokféle feladatot oldunk meg
- (8) ____ a tanító néni élményimmal kapcsolatban kérdez engem
- (9) ____ nem tanteremben tanulunk, hanem például az udvaron vagy tanulmányi kirándulásra megyünk

11. Azokat a dolgokat, melyek számodra örömet okoznak (amiket az előző kérdésnél bekarikáztál), milyen gyakran alkalmazzák tanáraid?

- 1) szinte soha
- 2) ritkán
- 3) rendszeresen
- 4) gyakran
- 5) _____ órákon mindig

12. Hogy érzed, egy-egy tantárgy mennyire tudja lekötni a figyelmed?

Értékeld őket 1-5-ig!

1= egyáltalán nem tudja lekötni a figyelmem, ... 5= teljesen le tudja kötni a figyelmem

Tantárgy	Értékelés
Matematika	
Nyelvtan	
Olvasás	
Környezetismeret	

13. Ha óra végén felelned kéne az addig elhangzottakból, mit gondolsz, hogy sikerülne? Milyen osztályzatot adnál magadnak a következő tantárgyakból?

Tantárgy	Osztályzat
Matematika	
Nyelvtan	
Olvasás	
Környezetismeret	

14. Számodra mi okozza a legnagyobb nehézséget a tanulásban?

15. Most idézz fel magadban egy olyan órát, amin kitartóan tudtál figyelni! Mi segített a koncentrációban?

A kérdőívet kitöltötte: *Karikázd be a megfelelő választ! 1) fiú 2) lány*

Hány éves vagy? *Írd a vonalra!* _____ éves

Hányadik osztályos vagy? *Írd a vonalra!* _____ osztályos

Mit csinálsz legszívesebben szabadidődben? _____

Köszönöm szépen a segítséged!

Kérdőív pedagógusjelölteknek

I. Mit gondolsz, mennyire helytállóak a következő, figyelemmel kapcsolatos meghatározások?

Értékelj őket 1-5-ig! 1= Egyáltalán nem, ... 5=teljes mértékben

- (1) ____ A figyelem az a képességegyüttes, amely optimális feltételeket biztosíthat az információk felfogásához és feldolgozásához.
- (2) ____ A figyelem a tanuló motivációjának egy konkrét órára kiterjedő, rövid távú kifejeződése.
- (3) ____ A figyelem az, ami a lehetséges és elérhető több millió információegységből kiválasztja a lényegeseket, az emlékezetből pedig az esemény kiértékeléséhez szükséges utalásokat és emlékeket eleveníti fel, hogy aztán meghozhassa a szükséges döntést.
- (4) ____ A figyelem az a lelki jelenség, amely lehetőséget biztosít a felénk áramló információk felvételére és feldolgozására, tudatunk egy meghatározott tárgyra, jelenségre való irányulására.

II. Mennyire jellemzőek rád az alábbi állítások?

Értékelj őket 1-5-ig! 1= Egyáltalán nem, ... 5=teljes mértékben

(1) ____ Egyszerre több tárgyat, jelenséget, eseményt is észre tudok venni.	(10) ____ Szeretek tanulni.
(2) ____ Annyira bele tudok mélyedni egy munkába, hogy észre sem veszem, mi zajlik körülöttem.	(11) ____ Általában kipihent vagyok.
(3) ____ Sokáig tudok egy adott feladatra összpontosítani.	(12) ____ Találékony vagyok.
(4) ____ Számomra nem okoz nehézséget, hogy átállítsam figyelmem egyik tevékenységről a másikra.	(13) ____ Számomra nem jelent nehézséget az, hogy odafigyeljek az előadásokon.
(5) ____ Könnyű elterelni a figyelmem.	(14) ____ Akkor is kitartóan tudok figyelni, ha számomra érdektelen dolgokról tanulunk.
(6) ____ Egyszerre többféle feladatot is tudok egyidejűleg végezni.	(15) ____ Szeretem a feladatok megoldását alaposan átgondolni.
(7) ____ A különleges dolgokra tudok csak figyelni.	(16) ____ Kötelességtudó vagyok.
(8) ____ Különböző zavaró tényezők mellett is tudok a feladatomra koncentrálni.	(17) ____ A tananyag jobban leköti a figyelmem, ha a tanárok hozzáfűzik személyes tapasztalataikat.
(9) ____ Érdeklődő vagyok.	(18) ____ Vizuális típus vagyok.
	(19) ____ Auditív típus vagyok.

III. Mennyire játszanak fontos szerepet figyelmed fenntartásában az alábbi tényezők?

Értékelj az állításokat 1-5-ig! 1= Egyáltalán nem, ... 5=teljes mértékben

- (1) ____ Jutalmazás (és büntetés)
- (2) ____ Gyakori visszacsatolás, megerősítés
- (3) ____ Érintetté tétel (amikor úgy érzed, hogy az események aktív résztvevője vagy)
- (4) ____ Munkatempó
- (5) ____ A tananyag kisebb részekre bontása
- (6) ____ Részenkénti összefoglalás
- (7) ____ Példák (Pl.: életből vett, életszerű, személyes példák)
- (8) ____ Beszámolási, bemutatási kötelezettség, egyéni felelősség
- (9) ____ Versenyhelyzet
- (10) ____ A pedagógus értékkeresése diákjaiban, az elvégzett feladataikban, megszólalásaikban
- (11) ____ Csoportmunka

IV. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

Értékelj őket 1-5-ig! 1= Egyáltalán nem, ... 5=teljes mértékben

- (1) ____ A tanórai foglalkozások megtervezésekor nem a figyelem kérdése a legmeghatározóbb (egyéb tényezők, például a motiváció, ismeretátadás és készségfejlesztés fontosabbak).
- (2) ____ A figyelem fejlesztésére sok időt kell szentelni.
- (3) ____ A gyermek figyelme az életkor előre haladtával megfelelő mértékben fejlődik.
- (4) ____ Szükséges kimondottan a figyelem fejlesztésére szolgáló gyakorlatokat végezni az órán.
- (5) ____ Az is megfelelő, ha olyan feladatokat oldunk meg a tanórán, melyek nem kifejezetten a figyelem fejlesztését szolgálják, de jótékony hatással vannak rá.
- (6) ____ A figyelem fejlesztésére alsó tagozaton kiváló lehetőség nyílik.

V. Véleményed szerint mennyire játszanak fontos szerepet a következő tényezők a figyelem felkeltésében?

Értékelj őket 1-5-ig! 1= Egyáltalán nem, ... 5= Teljes mértékben

	érték:
a) A pedagógus személye	
b) Az órakezdet érdekessége	
c) A tananyag tartalma	
d) Újdonságok tanulása	
e) Ismétlés	
f) Életből vett példák	
g) Gyakorlatban hasznosítható ismeretek	

	érték:
h) Az új anyag felvázolásának módja	
i) Már meglévő ismeretekre való építkezés	
j) Szemléltető eszközök alkalmazása	
k) A pedagógus elszántsága, kitartása	
l) A pedagógus elmélyült tájékozottsága a tananyagban	
m) A téma érdekessége	
n) Az elhangzottak megjelenése a zárthelyi dolgozatban /vizsgán	

VI. Véleményed szerint milyen eredményességgel alkalmazhatók a tanítás folyamatában az alábbi eljárások?

Értékelj az állításokat 1-5-ig! 1= Használhatatlan, ... 5=nagyon jól alkalmazható

- (1) ____ A tananyag felvezetésénél az érdekes részek kiemelése
- (2) ____ A tananyag vázlatos bemutatása
- (3) ____ Kérdések (és felszólítások) megfogalmazása
- (4) ____ Önálló ötletek kifejezésének lehetősége
- (5) ____ A tanulói kérdések, kérések, javaslatok tényleges beépítése a tananyagba
- (6) ____ Tanulási célok megfogalmazása
- (7) ____ Magas, de teljesíthető elvárások megfogalmazása a diákokkal szemben
- (8) ____ A tudás, mint érték megjelenítése

VII. Kérlek, ismereteid, illetve véleményed alapján töltsd ki az alábbi táblázatot!

A „**FONTOS**” oszlopba a szerint értékelj, hogy fontosnak tartod-e ezt a tevékenységet;
a „**GYAKORI**” oszlopba a szerint, hogy milyen gyakran alkalmazták tanítód/tanáraid (általános iskolában)

FONTOS 1 = nem; ..; 5 = nagyon	Tevékenység a tanórán és a felkészülés során	GYAKORI 1 = soha; ... ; 5 = rendszeresen
	Megbeszélni a tanulókkal, mire figyeljenek, milyen kulcsfontosságú részek találhatóak a tananyagban.	
	Modellezni, kísérletezni.	
	Mechanikus feladatok helyett problémamegoldó feladatokat adni a gyerekeknek.	
	Megállapítani a tanulók előzetes tudását, s erre építeni az új anyagot.	
	Meghatározni, egy témakörön belül mit milyen szinten szükséges tudni.	
	Egy témakör tananyagát elemezni a képességfejlesztési lehetőségek szerint.	
	A felfedezés, a tanulás izgalmát megéreztetni.	
	Egy témakör tananyagát elemezni a szerint, hogy hogyan épül fel a gyermekek tudása (fogalmak, tevékenységek egymásra épülése).	
	Lehetőséget teremteni a tanulóknak önálló tapasztalatszerzésre, elemzésre, vitára.	
	Folyamatos értékelés, gyakori pozitív megerősítés.	
	Lehetőséget adni a „hangos gondolkodásra”.	
	Kooperatív tanulás szervezése.	
	Dramatizálni, játszani	

VIII. Nemed: 1) fiú 2) lány

IX. Korod: _____ év

X. Szak: 1) Óvodapedagógus 2) Tanító

XI. Évfolyam: _____ évfolyam

3. melléklet

Az interjú szövege

1. Először is mesélje el, hogy miért választotta a pedagógusi pályát, illetve azt az első gondolatot is, amikor felmerült Önben, hogy pedagógus lesz!

Jó, aam, nálam ez teljesen másként alakult, mint ahogy általában mondjuk a pedagógusoknál, hiszen én 6 éves korom óta néptáncolok, és akkor, amikor 17-18 éves lettem, akkor lehetőséget kaptam arra, hogy gyerekekkel kezdjek el foglalkozni a néptánc terén. Így a legelső néptáncos csoportomban ööö 6-7-8 éves gyerekek voltak, akik utána országos hírnévre tettek szert, és ez egy olyan gárda volt, akikkel nagyon jó volt foglalkozni, így tértem át a felnőttekre, utána teljesen mással foglalkoztam, és egy munkanélküliségből adódott az, hogy elmentem a tanítóképző főiskolára. Tehát nálam nem az volt az indíttatás, hogy én mindenképpen gyerekekkel akarok foglalkozni, hanem nekem muszáj volt egy munkahelyet keresnem, ahol főállásban tudok dolgozni, és mivel valószínű, volt ilyen lehetőségem meg indíttatásom, ezért volt a Nagykőrösi főiskola, amit én elvégeztem. Röviden ennyi.

2. Kérem, meséljen főiskolai éveiről azzal kapcsolatban, hogy milyen dolgokat tanultak a figyelemről!

Jó. A főiskola az nekem ugye teljesen más volt, mert én levelezőn végeztem, tehát nekem nem volt lehetőségem, hogy én ezt nappali rendszerben elvégezzem. Ami viszont számomra nagyon érdekes volt, az az hogy, Szenczi tanár úr, aki a kompetencia alapú oktatásnak és a különböző figyelemnek és a nevelésméletnek volt az oktatója, övele általában inkább gyakorlati példákkal, szituációs helyzetekről játszottunk, és őő mivel nekünk ööö, úgy mondom akik ott tanultunk, már megvolt az az előnyünk vagy hátrányunk, ki minek veszi, hogy mi már azért foglalkoztunk gyerekekkel, ezért mi nagyon könnyen fogtuk fel ezeket a helyzeteket, ezeket a figyelemfelkeltő játékokat. Most én nekem ezzel olyan nagyon nagy problémám nem volt, az hogy hogyan tanultunk róla, mondom inkább gyakorlatiasan, és inkább a kompetenciákon keresztül.

3. És pszichológiából nem tanultak semmit?

Pszichológiából istenigazából ott is csak annyi volt inkább, hogy a helyzetgyakorlatokkal foglalkoztunk, illetve a biztonság volt, amivel öhm inkább foglalkoztunk, gondolok én itt a piramisra, amiről mindenki tanult, hogy öhm mikor érzi jól magát a gyerek a legbiztonságosabb környezetben, és egészen odáig eljutva, ami szerintem számomra a

legfontosabb, hogy ööö különböző felfogások, különböző elméletek voltak a gyerekekkel való foglalkozással kapcsolatban, ugye volt ez a öö gyerekközpontú gondolkodásmód, amivel én egyáltalán nem értek egyet, amivel viszont egyet tudok érteni az, hogy a gyerekből való kiindulás, tehát úgy felkelteni valakinek a figyelmét, hogy előtte a gyermeket úgy meg kell ismernem, hogy tudjam, hogy mi az, amivel az ő figyelmét fel tudom kelteni, és ezzel tudom őt motiválni, gondolok én itt például egy olyanra ..., hogy ha hajózni szeret, akkor mondjuk matematikából egy hajós példát hozok fel, és máris figyel rám. És innentől egészen el lehet jutni odáig amit én nagyon szeretek és egy... érdekes kifejezés, az a tanítás művészete, ami Karácsony Sándornak a gondolata volt, ami annyit jelent, hogy a végén alkotóvá tenni a gyereket, és egészen a biztonságérzetből a motiváción keresztül eljutunk az alkotó gyerekgig. Úú ez szép!

Fegyelmezés

4. Ha rangsorolnia kéne, akkor hányadik helyre tenné a figyelem felkeltésének fontosságát? Az Ön számára mi a legfontosabb a tanítói munkában?

Jó, hát a legfontosabb az az tényleg, hogy tudjam, hogy ööö melyik gyereknek öööö hogyan tudom felkelteni a figyelmét, pl. mondtam, hogy a gyerekből való kiindulás, viszont azt nem tudom megtenni, hogy a 28 gyerekre külön figyeljek. Ezért öö olyan felkészülést igényel ez otthon,... én úgy érzem egy pedagógus részéről, amit nem tudom, hogy mindenki megcsinál-e, tehát nem akarok minősíteni senkit, egy olyan otthoni munkát igényel, amivel fel tudok arra készülni, hogy általánosságba megfogjam a figyelmüket. Nekem ehhez segítség az interaktív tábla. Hát abban az esetben, hogyha bármerre járjak a világban, nálam van mondjuk a telefonom, nálam van egy kamerám, teljesen mindegy, akkor én már onnan, abból a helyzetből tudok a gyerekek számára küldeni olyan feladatokat, amiket ezen az interaktív táblán kivetítek, és személyre szólóan tudom azt mondani, hogy te Virág,figyelj most fenn ülök egy lovon, hány lába van? Tehát innentől kezdve már fel tudom kelteni a figyelmüket, és ezeket kivetítem az órán az interaktív táblán keresztül. Úgyhogy szerintem nagyon fontos a motiváció, innen indul ki, ööö hiszen abban az esetben, ha megvan a motiválás, akkor a figyelemfelkeltés után ööö úgy tudok dolgozni vele, hogy nem kell a magatartásproblémákkal foglalkoznom.

5. Milyen módon gondoskodik a figyelem felkeltéséről és fenntartásáról?

Figyelemfelkeltés az az, amit most az előbb mondtam, hogy a gyerekből kiindulva, a fenntartás pedig maga, hogy eljussunk odáig, hogy ő legyen az alkotója valamilyen feladat megoldásának a végén. Tehát elindulunk az órán valahonnan egy alaptól, és a legvége pedig az legyen, hogy ő alkot már az interaktív táblán egy olyat, ami az órának a célja, hogy eljussunk odáig. Ez lehet mondjuk..., ha szövegértés-szövegalkotásban gondolkodunk, nem csak matematikából, hogy elolvassunk egy olvasmányt, és akkor kijövünk és eljátsszuk dramatikus játékon keresztül. Vagy olyan... egyéb feladatokban veszünk részt, mint mondjuk egy karácsonyi műsor szervezése, ahol a gyerekek közül mindenki benne van abban a műsorban, szöveget mond, táncol, számol, mindenfélét csinál, és eljutunk egy olyan projektig aminek a vége mondjuk egy városi (érthetetlen rész)

6. Milyen módszereket szokott alkalmazni?

Hát a módszereink azok ugye a kompetencia alapú tanítás (fegyelmezés) különböző munkaformái és különböző módszerei vannak, az biztos, hogy a frontális munkát azt nem lehet elkerülni, bármennyire is sokan mondják hogy ezt uhm.. el kell kerülni a lehető legjobban, el kéne kerülni, viszont vannak olyan szituációk, mikor muszáj a frontális munka. Ami nagyon fontos nálunk , a beszélgető-kör, minden nap leülünk, és megbeszéljük a napi problémákat, azt, hogy előző nap kivel mi történt, és ezáltal is ugye jobban megismerjük a gyerekeket, ők kinyílnak, és talpraesettebbé válnak egy környezetben. Ami további munkaforma itt nálunk, amit itt is látsz, hogy csoportmunkában dolgozunk folyamatosan, tehát négyesével ülnek egy asztalnál, és a gyerekeket másfél-kéthavonta az ülésrend módosításával mindig új helyre ültetjük, hogy mindenki mindenkivel megtanuljon együtt dolgozni. Ez mondjuk számomra kifejezetten fontos, hogy csapatban tudjunk gondolkodni, és ööö csak úgy mellékvágány, hogy láttad a kezeket, hogy mindenki sportol vagy valamilyen művészeti tevékenységre jár, tehát 28-an 28-féle dolgot művelnek szabadidejükben. Ami még továbbra is a munkaforma az, hogy páros munkaformát alkalmazunk, egymást segítve, egymást javítva, egymás feladatait is javítva mondjuk füzetcserevel, illetve körforgó módszert, amikor körbe mennek a teremben a gyerekek és egymás feladatait nézik, hogy ki hogy javított, de ugyanúgy az önálló feladatmegoldás is benne van, mint amit most is végeznének, de hallod az alapzajból, hogy azért most is segítik egymást. (fegyelmezés)

7. Miben más ez az iskola munkaformák szempontjából?

Az a baj, hogy nekem olyan tapasztalatom nincs, hogy milyen más iskolában, és nagyon véleményt alkotni nem akarok a más intézményekről. Tudnék, hiszen van olyan vidéki iskola, amiről én tudnék véleményt mondani, mert... jó tegyük bele... mert én Baracs község Önkormányzatában vagyok az oktatás felelős, kulturális felelős, ööö mi az?Hogy mondják? Képviselő, tehát hozzám tartozik, és tudom nagyon jól, hogy azok az iskolák működnek, ahol szerintem a kollégák dolgozni akarnak. Ott ahol esetleg visszahúzódnak attól, hogy valami plusz tevékenységet beletegyenek az órába, ott ez az egész megáll, az egész leül, és eljuthatunk egészen odáig, hogy kiürülnek az iskolák, lásd Kisapostagot, ahol iskolabezárásról beszélünk most, hiszen összesen most tizen, tizen, tizennégy gyerekük jár most oda iskolába, és ezt szerintem saját maguknak köszönhetik, többen bejárnak a városba iskolába, mit tudom én ott, ahol most ők pillanatnyilag vannak, pedig én úgy érzem, hogy egy vidéki iskolában sokkal több lehetőség van, mint egy városiban. De hozhatnék jó példát is, mint például ahonnan te jöttél, Nagyvenyimen ott például nagyon jól működik az iskola, ott is megpróbálják az interaktív rendszerekkel felépíteni a a az iskolájukat, és öö mindenféle olyan kulturális tevékenységre lehetőséget adni, sport, és ami egyébként folyik is Nagyvenyimen gondolok én a néptáncra, ami nekem fontos. Akkor a ... amit még fontosnak tartok az tényleg,hogy olyan önképzéseken vegyenek részt a pedagógusok, amiken előre viszik mondjuk egy intézménynek a munkáját, vagy fontosnak tartom azt is mellette, hogy az intézményi vezetőnek legyen egy olyan kisugárzása, ami által ő tovább tudja vinni a kollegákat,ezt az egész ööö folyamatot, hogy ők is próbáljanak meg ugye kreatívabbak lenni. Gondolok én ... most pont olyanra, hogy például most írtuk meg azt a pályázatot, amit mi referenciainitézménye leszünk itt Dunaújváros környékének, és ennek a pályázatnak az írásába is egy olyan innovatív iskolapályázat írásába is bele vagyunk vonva. ... Tehát magunkénak kell, hogy érezzük ezeket a feladatokat. Vannak olyan intézmények, ahol nem ... és ezért más az oktatási forma, és visszatérve arra, hogy mi folyik a tantermen belül, ugyanúgy visszahat a tanítónak a tanítási formájára is és ezekre a munkamódszerekre is amiket alkalmazunk. Vagy akarja valaki használni, vagy nem, nagyon elzárkózóak vannak, vagy pedig olyanok akik nagyon kreatívak. A kettő közötti átmenetet nem látom.

8. Az Ön esetében hogyan zajlik egy órára való felkészülés?

Egy órára úgy készülök, hogy... majd mindjárt eljutunk odáig, amit szokott mondani Mária is nektek, hogy egy órára én úgy készülök fel, hogy ööö én abból indulok ki, hogy én egy lusta férfi vagyok. Ami egyébként lehet, nem igaz, mert 7 másik munkahelyemmel együtt kell dolgozni, azért ma egy pedagógusnak sajnos most ennyi helyen kell jelenleg helyt állni, hogy egy családot fenn tudjon tartani. Tehát az órai felkészülés az nálam úgy indul, hogy akkor, amikor a kompetenciás ööö program beindult az iskolában, akkor láttam, hogy a kolleganőim éjszaka szabdalnak, vagdalnak, fénymásolnak, mindenfélét csinálnak, amire én úgy gondoltam, nekem nincs időm. Éppen ezért elmentem haza és ööö az iskola innovációja segítségével otthon fel tudok úgy készülni az órákra, hogy otthon elkészítem minden órára az óravázlatot és minden órára annak az interaktív tananyagát. Tehát erre a hétvégém közül vagy a szombati vagy a vasárnapi napom reggeltől estig rámegy. Tehát ezt így kell elképzelni, ami viszont ezáltal érdekes, hogy nekem első osztály első órájától negyedik osztály utolsó órájáig, több, mint 400 órára ki van dolgozva óravázlattal és interaktív táblaanyaggal.

9. És ezeket az anyagokat változtatja?

Mindig. Mindig fejlesztem, mindig ahhoz alakítom, ahol éppen tartunk, és mindig azokhoz a gyerekekhez igazítom, akiket én motiválni szeretnék. Hiszen van olyan, hogy tudom, kinek mi a kedvenc zenéje, és jó feladatot old meg az interaktív táblán, akkor az elindítja az ő kedvenc zenéjét, és akkor táncikálunk rá.

10. Óratervezésnél mennyire veszi figyelembe a külső körülményeket? Például hogy milyen időjárás lesz éppen?

A külső körülményeket úgy szoktam inkább figyelembe venni, hogy mindig tudom ööö, hogy milyen órára hogyan szeretnék készülni. Például mondjuk azt mondom, hogy matematikából öhm a számegyenest tanuljuk, akkor annyira érdekel engem az időjárás, hogy a Duna-partra ki tudjam vinni a gyerekeket, és akkor felállunk a lépcsőfokokra, és a lépcsőfokok a lépcsőfokok a számegyenes. És innentől kezdve innentől kezdve minden gyerek áll valamelyik számon, és akkor úgy tudunk haladni. Vagy környezetismeret órából kimegyünk és gyűjtőmunkát végzünk elég sok helyen, vagy megismerkedünk a parkokkal vagy a környezetünkkel, tehát így számomra fontos, de mondhatnám erre a testnevelés órát is amikor elmegyünk és akkor vagy kint a Duna-parton, vagy pedig itt az iskolának a sportpályáján dolgozunk kint szabadon, nekem ez nagyon fontos, hogy mindent meg tudjon érinteni, mindent megtudjon

fogni, egyszerre sok fajta inger érje azzal a tárggyal kapcsolatban, amiről éppen tanulunk, tehát ez tényleg fontos.

11. Mennyire tartja lényegesnek a gyermekek otthoni körülményeinek figyelembevételét?

A gyerekek otthoni körülményei... persze, hát azok is nagyon fontosak, csak én azt gondolom, hogy ami nagyon nehéz, hogy egy pedagógusnak most már sokkal többet kell foglalkoznia a neveléssel, mint az oktatással. Ahogy amikor idejöttél, és elmondtam neked, hogy a 28 gyerekből több, mint 10 magatartásproblémás, ami most itt nem látszik, mert azért az első évünk itt arra ment rá, hogy neveljünk, tehát nagyon nagyon fontos, a másik része, hogy sajnos olyannal kell foglalkoznunk, amivel a szülőnek nincs ideje foglalkozni a gyerekével, és látszik, hogy nincs előtte anya-apa minta, nekünk mintának kell lenni. És ő akkor amikor mi mintává válunk, akkor az van úgy, hogy sokszor nem tetszik a szülőnek, és bejön és akkor meg is teszi(?), és én azt tartom nagyon furcsának, hogy ezzel a túlzott nyíltsággal, hogy kinyílunk és külsőleg beleszól olyan a pedagógiai munkába, aki nem is ért hozzá. A külső körülményeket szerintem így kell figyelembe venni, és ami nagyon fontos, az az, hogy a 28 gyerekünknek a megítélésébe számomra nem jelent semmit az, hogy milyen a szülő. Én ezt félre tudom tenni, magamban tudok minősíteni, de vagy jól vagy rosszul, teljesen mindegy, de az számomra nem jelent semmit a gyerekekkel kapcsolatban, hogyha azt mondom mondjuk, hogy a szülő táján nincs minden rendben és akkor most szépen beszéltem. Vannak olyanok, hogy a szülők válásával kapcsolatban mi vagyunk a középpontban, és általában van úgy, hogy minket okolnak azért ami a kettőjük közötti kapcsolat, és ügyvédi papírjuk van már ezekről a dolgokról és feljelentések is mentek már ezzel kapcsolatban. Csak hogy felkészülj.... (mosoly) Tehát ha az egyik szülő szemében úgy tűnik, hogy többet megengedek, vagy többet van a gyerekével, mint a másik szülő, akkor engem azért feljelentett, pedig szerintem nekem ehhez semmi közöm nincs.

12. Milyen módon próbálja meg megismerni tanítványait?

Beszélgető körökön keresztül, illetve az hogy mi napi iskolaotthonos rendszerben vagyunk reggel nyolctól délután négyig, és így van naponta négy óránk, ami közös tevékenységekkel telik el. Ilyenkor tudunk beszélgetni őszintén, van úgy hogy négyszemközti beszélgetésekkel, van úgy, hogy csak az ember tényleg látja, hogy hogyan mozog azzal a társasággal, van úgy hogy osztálykirándulásokon, vagy egyéb rendezvényeken is ott vagyunk, mert számomra nagyon fontos Dunaújváros sportja is, és emellett nagyon fontos, hogy ők megismerjék ezeket

a sportolókat, mert többször van olyan lehetőségünk, hogy vagy ide hívok sportolókat, vagy mi megyünk ki rendezvényekre, és ott amikor ilyen szabadabb a program a gyerekekről sokkal több mindent megtudunk. ... De ha nekik vannak problémáik azonnal látjuk őket, azonnal leülünk, négy szemközt megbeszéljük. Azonnal elmondják, nagyon őszinték, .. tehát így lehet megismerni a gyereket.

13. Van úgy, hogy nem úgy sikerül a tervezés, ahogy mi vártuk. Előfordult-e már olyan, hogy valami alternatív megoldást kellett alkalmaznia?

Fegyelmezés

Visszatérve arra, amikor én lehetőséget kaptam arra 6 évvel ezelőtt, hogy osztályt kapjak, és elkezdjek velük dolgozni, akkor ami a legfontosabb volt az akkori igazgató mondatából, hogy „Nyugodtan improvizálj!” Tehát nálunk az intézményben ez a lehetőség is megvan, és számomra volt néptáncosként, néptáncegyüttes vezetőként nekem nagyon fontos az, hogy ha minden meg is van jól koreografálva, azért abban tudjunk improvizálni. És erre ad lehetőséget nekem nagyon sokszor az is, hogy milyenek a gyerekek, hiszen hozzájuk képest kell igazítani, és az interaktív tábla nagyon nagy lehetőséget ad arra, hogy improvizáljunk. (érthetetlen rész)

14. Hogy vezeti fel a gyerekeknek felvezetni a tananyagot?

Ööö többféle módszerünk van. Különböző játékok vannak, különböző versenyhelyzetek vannak, és ezeket szoktuk. Tehát ami nagyon fontos, hogy ott van nálunk az a fehér szekrény, amit mutatok neked a sarokban, az a fehér szekrény tele van ötletekkel, ha felnézel a tetejére, látod, hogy mennyi söröskupakunk van. Tehát a matematika óra nálunk itt úgy néz ki, mint egy zsibvásár, itt mindennel, csak mákkal nem számoltunk, mert még nem szúrtam ki velük, hogy egyesével huzigálják a mákszemeket, tehát rengeteg rengeteg eszközt használunk. Tehát a takarítónő, ha jön délután 4 órakor, mindig szokott káromkodni, amikor körbe néz, és azt látja, hogy tényleg csak a mákszemek nincsenek a földön, de próbálunk azért vigyázni a rendre.(érthetetlen rész). Olyan is volt már, hogy ha törteket tanultunk megettük a csokit, amit eltörtünk. Tehát minden benne van.

15. Milyen magasak az elvárásai a gyerekekkel szemben?

Az elvárásaim nagyon magasak. Ööö ami abból is kiindulhat, hogy én szülőként is figyelem ezt az egészet, nekem annyi idős nagylányom van, mint te vagy, aki most éppen nálatok első éves, illetve van egy nagyfiam, aki most fog érettségizni. És az ő oktatásukból próbáltam

kiindulni, amit mondtam, hogy nem akarok kritizálni más intézményeket, de sajnos muszáj volt, láttam, hogy nem volt meg a megfelelő alapjuk a gyerekeimnek, ahhoz, hogy minél hamarabb továbblépjének. Tehát az én elvárásaim nagyon magasak azért, mert szeretném, ha minden olyat át tudnék adni nekik, amivel az ő alapjukat úgy megnövelem, hogy utána a felsőbb oktatási formákban ne legyenek gondok. Ezt meg kell követelnem tőlük, hogy figyeljenek oda, és olyan magatartásformákat tartsanak be, amiket ilyenkor kell. Tudniuk kell, hogy meddig tart a határ, tudniuk kell, hogy mikor húzzuk meg a gyeplőt, és nekem is ugyanúgy tudnom kell, hogy kinél mennyire lehetek megengedő. Tehát ez nagyon nagyon fontos, van akinél ez ismételten akadályokba ütközik, hiszen a szülők elvárásai az enyémnél sokkal alacsonyabbak egy-két helyen, (érthetetlen rész)_Tehát én nem vagyok hajlandó ööö rossz munkát kiadni a kezemből. És éppen ezért nagyon fontos, hogy a gyerek is ugyanúgy teljesítsen, hogy ez nekem ne okozzon lelkiismereti problémát, hogy valamit nem adtam át neki. Tehát én inkább ezt mondom, mindenben maximalista vagyok, mindenféle területen, ahol dolgozok, és ezt a maximalizmust várom el sokszor a gyerekektől, ami nem minden esetben jó, hiszen van amikor a gyerek próbálja túllépni úgy az árnyékát, hogy inkább egy kicsit megtorpan attól, hogy ő ezt már nem tudja teljesíteni, de nem azt várom el, hogy kitűnő legyen, hanem azt, hogy mindenki a saját képességeinek megfelelően a maximumot hozza. Tehát nem kell mindenkinek kitűnőnek lenni, szó nincs róla, viszont legyen belőle ember. És ez számomra nagyon fontos, hogy emberként viselkedjen. (?)

16. Milyen mértékben alkalmazza a differenciálás különféle módszereit?

Differenciálásra mindenképpen lehetőséget ad az interaktív tábla is, illetve az a rengeteg eszköz, amit mi használunk. Ööö ami biztos, hogy nagyon nagy probléma, nem tudom, hogy más intézménynél probléma az, hogy nagyon nagyon kevés a pénz arra, hogy az ember arra lehetőséget adjon a gyerekeknek, hogy például fénymásoljon minden órára különböző feladatokat. Nincsen rá lehetőség. Az önkormányzat elvon egy csomó pénzt a városi iskoláktól, és ezért sem a fenntartásra, sem pedig a külön motiválásra nincsen lehetőség, pedig vannak olyan értelmes, és vannak olyan gyerekeink is, akiknek muszáj lenne plusz feladatokat adni. Erre így lehetőség nincs, ezért marad az, hogy a saját magunk által gyártott feladatokkal, interaktív táblával, és azokkal a játékokkal amikkel az óra elején(?). Az is jó lenne, ha lehetőségünk lenne, mondjuk a két pedagógusos tanulási módszerre, hogy lenne itt egy segítő, aki tudja nagyon jól, mit tud segíteni ...(?), de erre sincsen pénz. Én azt gondolom, hogy mindenre visszavezethető ilyen téren, a motiválásra is. A nevelési tanácsadóból visszajönnék

a papírok, hogy nálunk is van 6 olyan gyerek, akire külön oda kéne figyelni, egyéni munkavégzéssel, és ha 28-an vagyunk, akkor külön ezt a 6 gyereket (?).

Fegyelmezés

17. Mennyire gyakoriak a problémamegoldó feladatok az órákon?

Hát ööö inkább úgy vagyok vele, visszatérve megint arra, amit az előbb ugye beszélgettünk, hogy azt szeretem, amikor a végén a gyerek alkotó munkát végez, és ez az alkotó munka közös, hiszen én is ugyanúgy tanulok a gyerektől, mint ő. Tehát akkor amikor valamilyen probléma van, rengeteg problémával találkozik a gyerek, akkor azokat megpróbáljuk szituációs játékokkal eljátszani. Volt most legutóbb, tegnap előtt matematikából egy olyan feladatunk, amikor lépcsőt kellett építeni számokból, teljesen ide kifektettük egymásra a gyerekeket, és egymáson lépkedve oldották meg a dolgokat,. Mindenképpen problémás feladatok elé állítjuk őket, viszont ami még nagyon fontos, hogy ezek a problémák olyanok legyenek, amikkel a hétköznapi életben tudnak találkozni, gondolok itt én egy pénztárnál való fizetésre. ... Hogy hogyan kell azt megoldani, eljátszottuk, és mindig ez van, a problémákat, a vitás problémákat pedig mindig beszélgetéssel oldjuk meg.

18. A gyerekek számára fontos a megerősítés, Önnél ez hogy néz ki a gyakorlatban?

Nálam a megerősítés megint másképp zajlik, hiszen az első év, illetve a második év első félévében írásos, szöveges értékelés van, éppen ezért nekünk ki kellett találni egy olyan ööö egy olyan motiválást, egy olyan értékelést, aminek ők is örülnek. Ezért ööö van úgy, hogy matricákat kapnak ajándékba, van úgy, hogy mosolygós arcokat írunk be nekik a füzetükbe, általában nálunk ez így megy, illetve az óra végén az értékelésnél mindig kiemeljük azokat, akik természetesen jól dolgoztak.

19. Mit gondolsz a jutalmazás-büntetés problémájáról?

Én nagyon nagyon nehezen dicsérek, és nagyon könnyen tudok ööö fegyelmezni. Tehát akkor, ha valaki nálam kiérdemli azt, hogy közösen megdicsérjük, akkor azt mindenki tudja, hogy ő nagyon megérdemelte. Tehát nem szórom üres kézzel azt, hogy én akkor is dicsérjek, ha valaki egy feladatot old meg jól, van olyan gyerek, akit akkor is megdicsérek, ha csak egy feladatot old meg jól, de tudom, hogy ha valaki nagyon terhelhető, akkor nem szoktam fűért fáért megdicsérni. Akkor kivárom azt, hogy ő a maximumot teljesítse, és akkor megkapja. Az

is lehet, (?). Viszont a fegyelmezésre nagyon oda kell figyelni, hogy minden rendben menjen, és olyan legyen a légkör, hogy tudjanak dolgozni.

20. Mennyire adsz teret az önálló gondolatok kifejezésének?

Azt gondolom, nálam ez nem kérdéses, mert ha kiindulunk abból amit mondtam, hogy a néptáncoktatás miatt nekem a koreografálás nagyon fontos, az is nagyon fontos, hogy a gyerekek így a saját ötleteiket beleépítve, építsük fel közösen az órákat, mert a (?)

Az órákba és a tananyagba is benne van, hiszen akkor amikor valamit kitalálunk, akkor az interaktív tábla lehetőséget ad arra, hogy éppen máshogy oldjuk meg, és akkor kijön, és megcsinálja. Tehát ilyen értelemben az improvizáció is hozzátartozik.

21. Mekkora az egyéni felelősség a gyermekek részéről?

Mindenkinek megvan a felelőssége, hiszen az önértékelésnél is láttad, hogy nagyon önállóan válaszoltak ezekre a feltett kérdésekre amiket készítettél, és mindenki vállalta is érte a felelősséget. Van aki érzi a felelősségvállalás súlyát, van aki nem. Tehát van olyan, aki ő a magatartásproblémájából kiindulva, egyáltalán nem érti azt, hogy jót vagy rosszat cselekszik. Tehát az egyéni felelősség így mindenhol megvan. (?)

22. Mennyire teremtesz verseny helyzetet a gyerekek között?

Nálam ez is benne van, a sok sportból kiindulva, igenis versenyhelyzet, de a versenyhelyzet az nem úgy van, hogy egymás elleni küzdelemben, hanem hogy saját magát győzze le. Tehát nekem inkább azzal van a versenyhelyzet, hogy az előző osztályomban, akiket Mária látott, megvolt az, hogy mindenki annyira törekedett arra, hogy minél jobb legyen másnál, hogy amikor egy pontot veszített mondjuk a 100-ból, sírva fakadt, mert a másik jobb volt. Ez nem jó, itt helyre kell tenni azt a gyerekekben, hogy ő akkor is jó lesz, ha csak 45 százalékot teljesít, hiszen amit mondtam neked, hogy embernek kell őket nevelni és nem versenylovaknak. Vannak szituációk amikor meg jó, ha versenylovakként gondolkodnak. Nem csak testnevelés órán győzzük le egymást, hanem más feladatokban is, és erre figyelni kell, hogy ez ne a sebességben jöjjön elő, hogy minél gyorsabban összekapkodok valamit, hanem inkább abban a teljesítményben, hogy minél többet, minél pontosabban. És abban legyen én az első. És utána én legyek büszke arra a tevékenységre amit csináltam. Tehát van versenyhelyzet, és sokszor fel is állítom, nem mondom, hogy minden esetben jól teszem. Hú de önkritikus vagyok ☺

23. Amikor első osztályban idekerülnek a gyerekek, akkor az általános részkészségeket, így a figyelmet is szükséges fejleszteni. Ön szokott-e az efféle fejlesztésre időt fordítani?

Persze, fordítunk erre is figyelmet, de itt is a rengeteg játék az ami benne van. Tehát ami nagyon fontos az iskola és óvoda közötti átmenetnél felmérjük azt is, hogy mire és mennyire képesek, mennyi ideig tudják fenntartani a figyelmüket, és ezért vannak azok a játékok, amikkel mi felkészítjük erre őket. Amit mondtam is neked, hogy mi lassítunk, és ööö a Meixner-módszerrel illetve a (?) dolgozunk, ami annyit jelent, hogy nem szabad rohannunk, és meg kell várnunk, amíg mindenki képes lesz arra, hogy tovább tudjunk velük dolgozni, és a figyelmüket ööö ezáltal is fejlesztve nincsenek lemaradók. Tehát én nagyon nagyon figyelek arra, hogy ne legyenek lemaradók, se matematikából, semmiből. És ööö ... ezért kell folyamatosan fenntartani a figyelmét a könnyebben haladónak, meg a nehezebben haladónak is. Ezért beszélgettünk az előbb ugye a differenciálásról is, amit mondtam, hogy nehézségekbe azért ütközik. De nagyon nagyon fontos a figyelem felkeltése, és nagyon fontos a példamutatás is.

24. Hogyan sikerül megosztani a figyelmet a gyerekek között? Tud-e mindenkire figyelni?

Muszáj. Tehát olyan nincsen, hogy nem, mert vannak olyan gyerkőcök akiken tudja az ember, hogy egy szemnek rajta kell lenni, de a másik szemnek meg a másik 27-en. Tehát olyan nincsen, hogy valaki is elvesszen, és valaki is lemaradjon, amiről az előbb beszéltünk. Tehát nekem, mint pedagógusnak muszáj minden gyerekre ugyanúgy figyelni. Volt olyan amikor valaki feltette azt a kérdést, hogy van-e kedvencem, és akkor elkezdtem sorolni, hogy ő ezért, ő ezért, ő ezért, ő ezért és azt mondta, hogy ez nem igaz, mert biztos vannak kedvenceim. És mondtam, hogy nem, ő ezért, ő ezért, ő ezért, ő ezért. Tehát ilyen nincsen. Nincsen olyan, hogy valakit beskatulyázok, és azt gondolom, hogy az nem is jó pedagógus aki beskatulyázza a gyereket.

25. Pályakezdő korához képest változtak-e a módszerei? Csinál-e valamit másképp?

Hát nem tudom, hogy másképp csinálom-e. Inkább arra kell figyelni, hogy a gyerekek hogyan változnak. Ami inkább változik az az, hogy nagyon látszik a szociális tér változása a gyerekeknél, és ezáltal négy év alatt úgy megváltozott a gyerekek magatartása, hogy ez teljesen más figyelmet követel most tőlünk. Tehát ööö nem mondom, hogy az elmúlt négy év,

vagy hat év jobbra tette a helyzetünket, mondjuk ami a munkakörülményeket és a mi figyelmünket illeti. Tehát sokkal nehezebb bánni azokkal a gyerekekkel, akik sérülten érkeznek ide, és az utóbbi 4-6 évben ez látszik, hogy ez változik otthon.

26. Volt-e olyan, hogy rájöttél arra, hogy valamit nagyon meg kell változtatni a módszerek terén ezeknél a gyerekeknél?

Én inkább azt mondom, hogy kell tudni ugye változtatni ésszerűen a módszereket. Tehát van amikor órán belül is azt látom, hogy nem működik valami módszer. Akkor azonnal váltani kell. Tehát erről mondtam azt, hogy improvizálni kell. Lehet, hogy föl kell őket állítani, lehet, hogy ugrálni kell velük egy kicsit, tapsikolni kicsit, és utána megint lehet velük folytatni a munkát. Lehet nem működik a körforgó módszer, akkor tudni kell, hogy mit kell csinálni. Váltani kell tudni az biztos. De.., de mondom ami.. szerintem a leglényegesebb lenne, hogy tudjunk dolgozni, tudjon a fejében rendet rakni.

27. Önmagát hogyan értékeli a munkája szempontjából?

Én azt gondolom, hogy lehetne sokkal jobban is végezni ezt az egész tevékenységet, abban az esetben, hogy ha erre az egy feladatra kellene koncentrálni. Arra gondolok, amit mondtam neked az előbb, hogy egy pedagógusnak 4-6 plusz munkahelyének kell ahhoz lenni, hogy ... az életben tudjon maradni. Ez nagyon nagy felelősség, és van úgy, hogy arra kell figyelni, hogy ne a full munkaidejétől vegye el az idejét az, hogy neki máshol kell helytállni. És éppen ezért megy rá az összes hétvégéje egy pedagógusnak, éppen ezért megy rá rengeteg olyan plusz ideje, ami, ami ami lehet, hogy mással el tudná vonni a lehetőséget. Figyelni kell arra, hogy ... legyen ideje mondjuk a pedagógusnak szabadidejére is, és tudjon mondjuk egy könyvet a kezébe fogni, ő próbáljon szakmai területen fejlődni, viszont abban az esetben, hogy ha nem változik az anyagi körülménye a pedagógusoknak, akkor neki erre nem lesz energiája, hiszen el kell menni másfele dolgozni, bele tartozik ebbe a TESCO éjszakai pakolás is.

28. Szokott-e valamilyen szakfolyóiratot olvasni?

Nem. Nincsen rá időm, azt szoktuk tenni, hogy egymáshoz megyünk órát látogatni, és megbeszéljük a tapasztalatokat. És pénz sincs arra, hogy megvegye az ember a szakfolyóiratot.

29. Honnan meríti ötleteit?

Ez változó, valamikor a Sulinova adatbank oldalát használom, de van ami saját kút fejből...jön ki.

30. Hogy érzi, az anyagi körülmények mennyiben korlátozzák munkáját?

Hát teljes mértékben, erről a múltkor is beszélgettünk, hogy az önkormányzat helyzete Dunaújvárosban kritikán aluli, és ezáltal se a fénymásolást nem tudjuk elvégezni, se (fegyelmezés) eszközvásárláshoz nem jutunk általuk, ugye ha csak a mi helyzetünkről beszélünk, akkor a kafetériánkat most már ötödik éve megvonták, vidéken szerencsére ez még él. Utazási hozzájárulást nem fizetnek, tehát hogy ha valaki vidékről jön be, az mínusz 20.000 Ft havonta. Tehát rengeteg olyan körülmény van, ami hátráltatja a munkát, de ebből mondom a legfontosabb a fénymásolás miatt nem tudunk differenciált feladatokat adni, csak abban az esetben, ha én otthon valahogy kinyomtatom saját költségemre.

31. Említette, hogy hét másik munkahelye is van. Az ott szerzett tapasztalatokat fel tudja valamilyen módon használni a tanításban?

Igen, főleg a tévés vagy rádiós múltat, azt fel lehet, hiszen a tévés munkából az interaktív táblára, az interaktív órára tudok filmeket készíteni, amiket oda bele tudok tenni, illetve mivel Dunaújváros összes sportolójával nagyon jó a kapcsolatom, ezért be szoktam őket hívni testnevelés órára, vagy esetleg matekórára, behozzák a mezeiket, a mezeik számával szoktunk játszani, tehát sok-sok féle helyen , igen. A néptáncot pedig természetesen énekórán.

32. Mondta, hogy jobb lehetőséget lát egy falusi iskolában. Mit ért ez alatt pontosan?

Úgy gondoltam, hogy egy falusias környezetben sokkal hamarabb ki tudsz menni a természetbe. Sokkal közelebb ott vagy, mondjuk egy ööö iskolai tankertben, ahol saját magad tudsz veteményezni, kimész gyomlálni, környezetismeret órán megfogod a gyümölcsöket, tehát azt gondolom, hogy sokkal nagyobb lehetőségek vannak, és a szabadban való testnevelés óra megtartásához. Tehát én azt gondolom, hogy ööö sokkal könnyebb lenne ilyen körülmények között dolgozni, viszont pont ezeket a lehetőségeket vannak, akik nem használják ki, és nem értem, hogy miért.

33. Mondta, hogy addig magyarázza a tananyagot a gyerekeknek, amíg meg nem értik.

Akik értik, azok addig mit csinálnak?

Vannak akik értik, azok addig másik fajta válogatást végeztek. Illetve amit én is kérdeztem, hogy az óra végén tértem erre vissza, hogy mindenki értette-e a feladatot. Tehát, hogyha esetleg olyan van, aki nem, azzal a szabadidős tevékenység során, mint amit mondtam is nekik, hogy holnapra felajánlom a lehetőséget, hogy visszatérjünk úgy, vagy pedig úgy van, hogy a német óránk bontva van, és azok a gyerekek, akiket úgy éreztünk, hogy nem elég terhelhetőek, ők maradnak velünk magyaron és matekon, és a németesek mennek német órára. Tehát akkor is van plusz egy óránk, hogy fel tudjuk őket zárkóztatni.

34. Van-e tehetséges gyermek az osztályban?

Mindenki valamiért tehetséges.

35. De van aki nagyon kiemelkedik, és emiatt előfordul, hogy ő sokkal előrébb jár, mint a többiek. Vele mit kezd?

Most megint kilyukadunk oda, hogy ki miben tehetséges, és akkor már, szerintem 28 tehetséges gyerekem van. Tehát van aki ebben, van aki abban, van aki amabban. Tehát elég nehéz ezt így megfogalmazni. Inkább azt mondanám, hogy amikor vége van az iskolának, akkor szoktam olyan szabadidő tevékenységet javasolni a szülők felé, ami által az ő tehetsége még jobban kibontakozhat. Tehát amikor itt feltettük a kérdést arra, hogy ki sportol, vagy ki az aki valamilyen művészeti ágat végez iskolán kívül, akkor a 28 gyereknek fönt lesz a keze.

36. És itt órán?

Órán nem nagyon tudod megcsinálni, viszont van egy tehetséggondozó programunk, amit ööö külön végzünk ööö délutánonként, és abban van, hogy azokat a tehetséges gyerekeket, akikből nem jön ki az a szint, ami egyébként bennük van, őket ööö visszük tovább, úgymond patronáljuk, de azt is mondhattam volna, hogy mentoráljuk, maradjunk így, és ez a tehetséggondozó program most már harmadik éve fut az iskolában. Három kollégámmal közösen visszük.

37. Mennyire valósul meg a tantárgyi koncentráció?

Technika órán például készítettünk ének órára ötvonalas rendszert, amit ott használunk föl. Vagy a rajzórát és a technika órát megpróbáljuk úgy közösen kitalálni a Gyöngyvérrel, a

párommal, hogy a két óra anyagát átvisszük az egyikből a másikba. Ezek léteznek. Vagy környezetismeret órára úgy készülünk, amit láttál, terményképet készítünk, tehát ezek megvannak. Az viszont nem biztos, hogy a központilag kiadott tanmenetekben ezek találkoznak, tehát valamikor így sumákolni kell, hogy az ember mást ír be, mint ami, vagy a naplóvezetésben.

38. Mennyire tartja ideálisnak a munkakörülményeket itt az osztályban?

Annak idején, amikor a lehetőséget felajánlották számomra, hogy a kompetenciás osztályban dolgozzak, akkor én ööö megpróbáltam a sarkamra állni, és minden olyan technikai eszközt kiharcolni, ami az oktatáshoz kell, és ahogy látod megvan. Tehát ahogy látod megvan, az, hogy utána nem voltak mega polcaink vagy szekrényeink, és én otthonról hoztam be a polcrendszert, és én raktam föl, és aztán a szülőktől kaptuk a szekrényünket, az megint egy más kérdés, de végül is össze tudtuk hozni azt ami kell. Az iskola mondjuk sokat segít ilyenben, hiszen az IKT pályázatokon keresztül, ugye megvan mindenünk és ööö laptopunk is van, amit otthon tudunk használni.

39. Fontosnak tartja, hogy a pedagógusok továbbképzésre járjanak. Pontosan milyen típusú képzésekre gondolt ?

Nagyon fontos, hogy a pedagógus továbbképzésre járjon, de is fontos lenne, hogy az aki a továbbképzést végzi, az többet tudjon arról, amit én szeretnék tudni, akkor másképp mondom. Mert vannak olyan előadások, ahol nem tanulunk semmit, tehát azok az előadók, akik eljönnek hozzánk, felkészületlenebbek a témában, mint mi, akik mennek hozzájuk tanulni. Tehát ööö volt már olyan eset, amikor megkérdezték tőlem, hogy ööö aaa program elején, hogy az amit az ötödik napon szeretnék mondani a dolgok végeztével, és én csak annyit mondtam, hogy azt, hogy többet tudok, mint amikor hétfőn beültem. Nagyot nézett az előadó, pénteken megkérdezte, és nem tudtam meg öt nap alatt többet a témáról, mint amit előtte tudtam, tehát én azt gondolom, hogy ööö inkább gyakorlatias ööö előadásokat kellene tartani, de olyanoknak, akik dolgoznak is, nem pedig olyanoknak, akik elméleti szakemberek.

40. Konkrétan milyen témában?

Konkrétat nem tudok mondani, mert minden nap mással találkozom. Most ha azt mondom, hogy az IKT eszközök használatárok akarok egy előadást tartani, akkor ugye olyan partnert

kell keresni, akinek van. Mert akinek nincs, annak hiába tartok előadást, mikor nincs is arra pénze, hogy beszerezze az intézmény, mert neked is tetszett az interaktív órák matek óra vagy táblás matek óra, de ha nem tudja beszerezni az intézmény, ahova mészt dolgozni, akkor hiába tetszik. Vagy hiába tartok én a hiperaktív gyerekekről egy 60 órás tanfolyamot, amikor a gyakorlatban végül nem tudok belőle semmit alkalmazni, mert minden gyerek más.

41. Ön milyen továbbképzéseken vett részt?

Voltam már képzéseken, illetve olyan programon is voltam, ahol minket kértek meg arra, hogy dolgozzunk ki programot, mégpedig (fegyelmezés) . Tehát például a Dunaújvárosi Főiskoláról hívtak meg bennünket, hogy a főiskolai mentor tanár képzésnek a részleteit kidolgozzuk. Fél éven keresztül bejártunk, kidolgoztuk, kiírták a mentorképzést, és elmondták, hogy ennek fejében mi milyen kedvezményt fogunk kapni, mikor mi dolgoztuk ki a rendszert. Na most ezt akkor a Dunaújvárosi Főiskola elfelejtette, ők pénzt kerestek a mi munkánk által, tehát volt olyan, ahol mi alkottuk meg az egésznek a rendszerét, illetve ahova mi jártunk, megint mondhatnám a mentorképzést, ahol semmit nem kaptunk azért, hogy dolgoztunk.

42. Mivel éri el, hogy csoportmunka során, a gyerekek a feladatra koncentrálnak, ne pedig másra?

Motiválás. Meg a feladatoknak az érdekessége.

43. A tankönyveket mennyire tartod hasznosnak? Mennyire van rájuk szükség?

Matematikából nincs tankönyvünk, mert abból elég a feladatlap szerintem, környezetismeretből is munkatankönyvünk van, tehát ott sincs külön, énekből szintén munkatankönyvünk van, tehát abból sincsen külön tankönyvünk.

44. Mennyire gyakran használjátok őket?

Minden órán használjuk ezeket a feladatlapokat, de úgy, mint tankönyvet, itt még alsóba mi nem , olvasásból viszont használják. De hát abból muszáj. Én azt gondolom, hogy nekünk a munkatankönyvek azok sokkal hasznosabbak.

